

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

Српском Народу

Срби!

Веран носилац Таковске идеје, изражене у Таковској Застави, око које се било окупило у почетку прошлога века све што слогом и јединством дише за општу српску ствар, Ја сам, задахнут овом светињом Својих Предака, сав Свој живот посветио слози, јединству, срећи и напретку целог српског народа.

Са таквим осећајима, са таквим Својим идеалима, Ја сам пре две године даровао нов Устав нашој Отаџбини, и тиме искупио Своју раније дату Владалачку реч.

Али одмах у почетку живота новог Устава, на првом кораку његова извођења и увођења у живот од оних политичара, који су у његову стварању имали учешћа, пошло се тако једностраним и штетним правцима, да је, поред незгодних закона који су створени на основу Устава, и само Народно Представништво, које је из њега поникло, пошло путем, који није могао задовољити ни Моја очекивања за добро наше Отаџбине, ни наде Мојега народа за његову слогу, јединство, и напредак у нашем заједничком светом задатку опште среће, задовољства и боље будућности наше Отаџбине.

Још у првим данима рада Народне Скупштине избили су јаки прохтеви закорачавања овога дела законодавне власти у права Крунина као извршне власти и као другог дела законодавства, а штампа, по створеном закону о њој, нападала је и наносила велике штете и престолу, и војсци, и цркви, и појединцима, па и самој нашој Отаџбини.

Овако штетним развијањем нашега политичкога и државнога живота, а због рђавог увођења у живот Устава, отишло се тако далеко, да су се почеле развијати и узимати маха и такве политичке струје, којима је једини задатак био да се Устав, који сам даровао, а у корист правилног развијања политичкога живота Србије и свију чинилаца у њој, употреби на штету Мојега народа и његова напретка, и да се тражи оно, што је Уставом потпуно забрањено, користећи се оним, што је Уставом дато.

Ја, као Владалац ове земље, Којему је света дужност да пре свега и пре свачега води озбиљну бригу о потребама Својега народа и Своје Отаџбине, жртвовао сам многа Своја лична уверења примајући многе законске одредбе само за љубав редовнога и сложна законодавна рада; међутим су се прилике ипак заопштривале место да се стишавају, услед чега сам, на жалост, после краткога живота овога Устава, у који сам много лепих нада полагао, дошао до потпуне увиђавности и уверења, да ће политичке страсти оштетити тешко интересе моје Отаџбине и потпуно је омести у вршењу њезиних задатака на свима пољима њезинога живота и српске будућности.

Прилике су на Балканском Полуострву врло озбиљне. Србији треба потпуна реда, слоге, мира и прибраности. Она треба да буде пример мира а готова сваког тренутка да заштити своје властите интересе, ако би потреба захтевала.

За то Ја, као носилац Таковске Заставе и српске народне мисли, не смем ни часа часити да нашој Отаџбини повратим ред, слогу, сталност и снагу.

Из наведених разлога обустављам важност Устава од 6. априла 1901. године на кратко време, а до даље Моје наредбе.

И, узимајући у руке вршење свеколике највише државне власти, наређујем, што ће силу закона имати:

1. Указ о наименовању сенатора од 6. априла 1901. године као и сви потоњи Укази о накнадним наименовањима престају важити као да нису ни постојали. Тако исто сви садашњи чланови Државног Савета стављају се на расположење према опредељењима § 34. закона о чиновницима грађанског реда.

2. Народна Скупштина, која је изабрана за периоду 1901., 1902., 1903. и 1904. год. распушта се; а мандати изабраних сенатора за периоду 1901., 1902., 1903., 1904., 1905. и 1906. године престају важити.

3. Престају важити и укидају се ови закони:

а) закон о штампи од 18. децембра 1901. године;

б) закон о изборима чланова Народнога Представништва од 12. децембра 1901. године;

- в) закон о општинама од 21. марта 1902. године;
 г) закон о пословном реду у Сенату 21. маја 1902. године;
 д) закон о пословном реду у Народној Скупштини од 21. маја 1902. године.
 4. Ступају у законску силу и враћају се у важност:

а) закон о штампи од 12. марта 1881. године са изменама и допунама од 12. јуна 1882. год., од 11. јуна 1884. год. и од 9. јула 1898. године;

б) закон о општинама од 24. марта 1866. год. са изменама и допунама од 8. октобра 1875. год., од 14. јула 1878. год., од 28. децембра 1879. год., од 11. јуна 1884. год. и од 24. априла 1885. год.

Ове моје наредбе добивају сву законску силу и важност, чим се у „Српским Новинама“ обзнане, за све власти и грађане.

Препоручујем свима земаљским властима да се о извршењу истих старају, а свима и свакоме заповедам да им се поковавају.

Дано у Београду, 24. марта 1903. год.

У једанаест сати и четврт по подне

АЛЕКСАНДАР С. Р.

Народу Српском

Објављујем милом и верном Ми народу:

да враћам у потпуну силу и важност Устав од 6. априла 1901. год.

Према члану 106. Устава доживотни чланови Сената, наименовани по члану 70. Устава израдиће привремени изборни закон, као и привремени пословни ред за оба Дома.

Мандати за прве изборе вредеће: за посланике Народне Скупштине до 21. маја 1907. године, а за изабране Сенаторе до 8. септембра 1909. год.

Свима земаљским властима заповедам да по њему поступају, а свакоме да се њему поковава; вама свима шаљем Свој краљевски поздрав, препоручујући милу Отаџбину нашу заштити Свемогућег Бога.

Дано у Београду, у Нашем Краљевском Двору, на Благости, 25. марта 1903. године.

АЛЕКСАНДАР С. Р.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Александар I., благоволео је на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 23 а закона о устројству општина и општинских власти, постављен је:

за председника општине вароши Београда, Николу Стаменковића, професора Велике Школе, са платом, која је одређена буџетом општине београдске за ову годину.

Из канцеларије Министарства унутрашњих Дела, ПМ 7442 у Београду.

Његово Величанство Краљ Александар I., благоволео је на предлог Министра унутрашњих дела, поставити и то:

Указом од 20. марта 1903. године.

за начелника прве класе среза копаоничког, Михаила Благојевића, начелника исте класе среза тимочког; и

за начелника треће класе среза тимочког, Алексу Спасојевића, начелника исте класе среза копаоничког, обојицу по потреби службе.

Указом од 26. марта 1903. године.

за помоћника прве класе начелства округа моравског, Тодора Молеровића, помоћника исте класе начелства округа ужичког, по молби; и

за помоћника друге класе начелства округа ужичког, Димитрија Миливојевића,

помоћника исте класе начелства округа моравског, по потреби службе.

Указом од 24. марта 1903. године.

за ванредног секретара треће класе полицијског одељења Министарства унутрашњих дела, а да прима плату из кредита одређеног буџетом расхода по струци полицијској на плату указног особља у средним начелствима, Љубомира Н. Поповића, архивара Народне Скупштине, у рангу секретара Министарства четврте класе.

Указом од 21. марта 1903. године.

за секретара прве класе полицијског одељења Министарства унутрашњих дела Петра Рад. Николића, управника прве класе (по новом) београдског казног завода, — по потреби службе.

Указом од 26. марта 1903. године.

да се Никола Ђуричић, писар друге класе среза ариљског, округа ужичког, — на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, — у интересу државне службе, из ове отпусти.

Указом од 28. марта 1903. године.

да се Николи Гачићу, начелнику друге класе среза азбуковачког, округа подринског, уважи оставка, коју је на државну службу поднео.

Указом од 1. априла 1903. године.

за писаре прве класе начелства округа смедеревског: Божидара Марковића, ванредног писара прве класе истога начел-

ства и вршиоца дужности писара среза подунавског, и Рудолфа Андрејевића, писара прве класе начелства округа београдског;

за ванредног писара друге класе начелства округа смедеревског, а да врши дужност писара среза подунавског, и прима плату из плате овога, Радомира Новаковића, писара друге класе истога начелства, — сву тројицу по потреби службе.

Указом од 16. марта 1903. године, решено је:

да се Љубомир Обрадовић, начелник друге класе округа чачанског, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја, с пенсијом, која му припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, ПМ 7493 у Београду

РАСПИСИ

Свима окружним начелствима и Управи вароши Београда

Нештедљиво поступање појединих полицијских власти у прошлој години при спровођењу криваца железницом, допринело је, те је у тој години знатно прекорачен кредит овога Министарства, који му је за ту годину био одобрен за државне пошљке и спровод криваца жељезницом.

Да тога прекорачења неби и у овој години било, налазим за потребно наредити свима полицијским властима, да у будуће буду веома штедљиве у употреби бесплатне возње жељезницом за спровод криваца, а то ће се постићи само на тај начин, ако се жељезницом не буду више спроводили и обични кривци и скитнице, већ другим путем по обичају и на онај начин, како су то радиле полицијске власти раније, док писмо имали жељезница. Зато наређујем да се у будуће, обични кривци и скитнице тако и спроводе а не жељезницом, као што су то многе власти до сада чиниле. Жељезницом пак нека се спроводе само они опасни злочинци и скитнице, за које се с основаном сумњом може претпоставити да би испред спроводника у путу могли побећи.

За противно поступање биће ми одговорне старешине дотичних надлештава.

Нека начелство ово моје наређење саопшти свима надлештвима и чиновницима у своме подручју ради знања и управљања по истом.

ПБр. 3769

12. марта 1903. год.
у Београду.

Министар
унутрашњих дела,
В. М. Тодоровић с. р.

Свима окупним начелствима

На претставку Касационог Суда од 18. фебруара прошле године Бр. 1484. Министар унутрашњих дела расписом својим од 19. фебруара прошле године ПБр. 4164, упутио је полицијске власти, како ће поступати приликом достављања кривичних предмета Касационом Суду на разматрање и решавање на основу § 131. кривич. суд. поступка.

Међутим, како је се показало, да се полицијске власти не придржавају поменутог расписа, то ме је Касациони Суд писмом својим од 7. марта тек. год. Бр. 2269, молио, да у смислу поменутог расписа поново наредим полицијским властима, да се строго придржавају поменутог расписа, како не би и у будуће оваквим својим радом последњих власти отежавао посао Касационом Суду, јер ће Суд бити принуђен, да сваки предмет овако неисправно послат, враћа дотичној власти, што би било на штету државних послова.

Достављајући ово начелству, препоручујем му, да се како оно, тако и подручне му власти најтачније придржавају поменутог расписа, с напоменом, да љу за сваки случај противног поступања најстрожије казнити одговорног чиновника.

ПБр. 5498

15. марта 1903 год.
у Београду

Министар
унутрашњих дела,
В. М. Тодоровић с. р.

Неки ваши а по њима и страни листови донели су неверне извештаје о улчним метежима, који су се догодили 23 ов. месеца у Београду.

На основу службених података и истраге која је до сада о овоме догађају учињена, Управа Београда налази за потребно објавити ово што следује:

Још од 18 ов. месеца Управа Београда извештена је, да Вел. Школска омладина, у друштву са трговачким помоћницима и неким раденицима, намерава приредити некакву демонстрацију пред Краљевским Двором, и протестовати противу, кроз неке новине разглашене, ревизије Устава. Шта више, извештена је била, да та демонстрација неће бити само у речима већ и у делима, напереним противу личности и имовине појединих грађана.

Услед таквих извештаја Управа Београда нашла је за потребно, да заказани збор трговачких помоћника, који је имао бити 23. ов. мес. у 3 сата после подне у кафани код „Такова“, као и све друге зборове за тај дан заказане, спречи. Што се тиче збора трговачких помоћника, ово је могла у толико пре учинити, што је тај збор био и беспредметан. По самој позиву на збор, на њему је имало да се протестује, што се и од трговачких помоћника, као и од обичних слугу, захтева, да морају имати служитељску буквицу са фотографијом и да се морају лекарски прегледати, а међутим, то нити је стојало у истини нити данас стоји, јер су правилна о односима господара и њихових млађих [последња алинеја члана 28], трговачки помоћници и калфе од овога изузети и нарочито им допуштено да своје службе могу регулисавати и *уговором* са господарима, а не буквицом, као што је то Управа преко неких овдашњих листова па и преко „Трговинског Гласника“ и објавила.

Извештаји о предстојећој демонстрацији, које је Управа Београда била добила, већ 23. овог месеца пре подне, били су потврђени у неколико. У то доба Вел. Школска омладина држала је скуп у сали Велике Школе и дефинитивно утврдила час демонстрације као и заједницу са трговачким помоћницима и радницима у овоме послу, о чему је ове одмах известила.

Истога дана у 3 сата после подне, трговачки помоћници сакупили су се у кафани „Таково“ и ако им је збор био забрањен. На захтев полиц. чиновника: да се у смислу члана 18 закона о зборовима и удружењима, морају одмах *разићи*, они су се у почетку томе противили, изговарајући се, како је место у коме су, кафана, и како они могу остати у кафани да пију. Но кад је полиц. чиновник категорички захтевао да учине онако како закон наређује т. ј. да се *разићу*, они су онда напустили речену кафану и отишли скупа на мали Калемегдан.

У исто доба Вел. Школска омладина прикупљала се у дворишту Вел. Школе, и то све по један и по двојица, да би то своје прикупљање прикрили од полициске власти.

Трговачки помоћници, њих око 150 а са њима и око 150 раденика и лица других занимања, бавили су се неко време на Калемегдану, где им је дошао чиновник кварта дорђолског и саветовао да се *разићу* а да не праве метеж и неред по улицама, већ да оно што желе, траже редовним и легалним путем.

Цела ова гомила показала се вољна да следује савету органа полиц. власти. Трговачки помоћници изјавили су да хоће да иду у Малу Пивару на пиво и упуते се на ту страну, преко дорђолских улица. Они остали вратили су се у варош, наглашујући, да хоће да се растуре.

Међутим трговачки помоћници пошав к Дорђолу, наједаред ударе другим правцем и прошав поред главне полиције а преко Вел. Пијаце дођу код Велике Школе. Радници учине то исто с друге стране. Из дворишта Вел. Школе изиђе им у сусрет Вел. Школска омладина, њих око 200 и онда цела та гомила јака око 500 лица, уз усклике: *Живео Устав!* упути се Теразији и Двору. Докле је дошла на Теразије, она је већ била повећана на 1500 лица.

Код кварта теразијског пресрели су ову руљу чиновници и жандарми квартава: теразијског и врачарског, и саветовали је да се врати и да поред Двора не пролази. Сви ови савети остали су без дејства. Руља је нагињала напред. Тада су означени чиновници и жандарми употребили сву снагу, и уз припомоћ жандармерије која је дошла из касарне, руљу задржали.

На овоме месту ни један од демонстраната није од полициских органа ни дотакнут а камо-ли ударен или повређен. То је фатат који се не да спорити. А демонстранти напротив, употребив камење, на овоме месту тешко су повредили Сретена Трифуновића, каплара и Светислава Митрића, редова жандарма, а лако неколико жандарма, па и самога члана кварта теразијског г. Јеђењија Марковића и писара г. Мијаила Ђокића.

Сузбијена са овога места, руља се вратила натраг. У повратку разбијала је прозоре и фирме на уредништвима: „Малих Новина“, „Слоге“, „Вечерњих Новости“, „Срп. Независности“, и „XX Века“. У ово последње уредништво, пошто је обила врата, продрла је и унутра, све полупала, поломила, хартије и намештај извела и спалила, па покушала и саму зграду запалити. Затим се уставила на простору између Калемегдана и околних зграда а делом и у Кнез-Михиловој улици. У овоме моменту, придоласком нових група, руља је бројала преко 5.000 лица.

После онога што је већ учинила, ова руља већ више није имала физиономију безазлене демонстрације. То је била разудана гомила, која је већ манифестовала своју готовост да упада и у злочин, да насрће на туђу личност и на туђу имовину и да ову упропашћује и уништава.

Позвана дужношћу и законом да се стара о сигурности грађана, а са оправданим уверењем да руља може оно што је отпочела и продужити, Управа је, у цели заштите личности и имања грађана, позвала у помоћ оружану војну силу, те да ова, под заштитом ове може извршити своју дужност, т. ј. да може искупљењу руљу растерати, а коловође, који поред осталог, имају одговарати и за причињену штету, похватати.

Кад је војска изишла у варош, у првоме реду, за растеривање руље, употребљено је најбезазленије средство, које се у улчним приликама и на другим местима, у културном свету, употребљује: шмркови с

водом. Али је руља врло брзо ватрогасце са шмрковима растерала, бацајући на њих силно камење.

Опијена овим успехом, руља се затим дрзнула, да са онога места, на коме је она била, отера и полицијске органе. Из неколико хиљада руку летеле су каменце, како на чиновнике тако и на жандарме. Члан кварта варошког г. Радивоје Остојић био је повређен а писар г. Коста Туцаковић сав је изубијан. Неколико жандарма повређени су, неко теже неко лакше.

Под кишом од камења, полиц. органи остали су више од једнога сата. Они нису смели напуштати места, јер се руља није хтела разилазити. У томе се почео хватати и сумрак.

Под заклоном већ наступелог мрака, један из руље пуцао је на органе власти и из револвера. *Пре тога ватрено оружје није нигде употребљено.*

И ако је жандармима била издата најстрожија наредба, да, без велике нужде и потребе, не употребљавају оружје, ипак се употреба овога апсолутно није могла спречити. Каменована и гађана из револвера, жандармерија као изазвана, морала је, на жалост, и сама употребити ватрено оружје.

Но као поуздано може се тврдити, да је жандармерија у опште, ватрено оружје употребљавала у ветар, сем неколико случајева, који су, без сумње, морали бити у личној одбрани. Иначе, од неколико стотина метака, који су избачени у масу од 5—6000 душа, зацело би пало много више а не само 10 колико их је у истини обрањено.

По чл. 33. закона о жандармерији и члану 18. правила за вршење жандармеријске службе, жандарм може употребити оружје:

1, да одбије од себе или другог лица управљен удар; и

2, да савлада отпор, који се на леп начин не може савладати.

После овако варварског понашања руље, какво је напред изложено, акција власти морала се појавити као неопходна. Због већ поремећенога реда у вароши, органи власти морали су безусловно захтевати, у смислу тач. 62. полицијске наредбе од 26. јуна 1902. год. Бр. 18324, да се руља разиђе, што она не само није хтела послушати, већ се тој законитој наредби и одупрела.

Употреба оружја од стране жандарма, противу руље која је њу каменовала и чији се отпор никако није могао на леп начин савладати, може се сажаљевати, али јој се не може законска исправност порицати. Што је до тога дошло, може се кривити само руља: што се није повиновала законитим наредбама власти и разишла се; што је противу органа власти дизала руку; и, што је противу њих чак и ватрено оружје употребила.

У овоме метежу сем означених чиновника и жандарма, повређени су још и Мијаило Бркић, жандарм. п.наредник, Радосав Јежић „редов, Обрен Симеуновић, жандарм редов, Никола Рашић, жандарм редов, Никола Кукаљац, жандарм редов, Сава Стојковић, жандарм редов, Чедомир Милосављевић, жандарм редов, Светозар Лазић, жандарм редов,

Радиша Нидовић, жандарм редов, Милија Несторовић, жандарм редов, Тимотије Вељовић, жандарм редов, Тодор Стевановић, жандарм редов, Василије Радомировић, жандарм редов, Радомир Богдановић, жандарм редов, Христифор Савчић, жандарм редов, и Бранко Урошевић, жандарм редов. Из групе метежника пак страдали су:

1. Светислав Крстић столарски калфа; стар 18 год. из Београда. Овога је убио жандарм, оног истог тренутка, кад је и он истоме жандарму главу каменом разбио.

При секцији на његовим длановима нађени су трагови од употребе каменца; убијен је пред Управом Монопола;

2. Божо Поповић, Црногорац, ђак св. савске вечерње школе, стар 22 год. Убијен је код „Гранд Хотела“ на га је друштво однело код кафане „Албанија“ на Теразији и ту оставило мртва;

3. Илија Аврамовић, књиговођа код Најдлингера, родом из А. Угарске, стар 26 година. Умро у болници од повреде;

4. Живојин Петровић, матурант, родом из Београда, стар 20 година. Рањен лако;

5. Мијаило Павловић, ђак V. разреда гимназије из Београда, стар 16 година, рањен лако;

6. Лазар Ристић, ниљар, родом из Турске, стар 21 годину. Тешко рањен.

7. Ђорђе Шевић, трговачки помоћник, из Блазнаве, округа крагујевачког, тешко рањен;

8. Божидар Катић, слуга, родом из Крушевца, стар 16 година. Лако рањен.

9. Владимир Јанковић, дракслер, родом из окр. смедеревског, стар 16 година; и

10. Милош Новаковић, шлосерски калфа, родом из А. Угарске, 19 год. стар. Тешко рањен.

Као нешто обично у оваквим приликама, пала је и једна невинна жртва. Живка Матић, служавка овдаш., која се у пролазу задесила на месту метежа, обрањена је и умрла у болници.

Више нико није погинуо а не зна се ни да је још који повређен.

Бр. 11554. — Од стране Управе Града Београда, 30. марта, 1903. год., у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

Познавање и употреба оружја (за иследнике)

б) Пушке које се пуне зрном.

Пушка за зрно имамо спредњача и острагуша. Спредњача има и са две цеви, а острагуша не. То би било излишно, јер се и иначе пуне брзо.

Спредњаче се као што смо већ напоменули пуне озго, на уста. Најпре се сипа барут у цев, рашири над устима сукија, „фластер“ (парче ђошкасте или округле материје или прамен кучина, наравно намањено), метне на то зрно и удара шипком док се не збије до барута. Само се по себи разуме, да се за спредњаче не могу употребити извесни облици куршума, а нарочито дуга модерна зрна, но се већином употребљавају сасвим округла или кратка

шиљаста зрна. Изузетак овде чине тако зване Флобертове пушке и уопште пушке, које су одређене за мала растојања. Па онда зрно ће у већини случајева показивати трагове набијања, којих наравно неће бити, ако онај што је пуцао није имао „пасент“ зрно т. ј. ако је било много уже од цеви, те га је просто пустио да склизи у њу. Али ваља имати на уму, да зрно може да удари и у какав тврд предмет, те да се преваримо у оцени, да је траг на њему од набијања.

Слично важи и за трагове од сукије. Те трагове ћемо наћи само онда, ако је употребљено зрно, које се морало збити у цев. У таквом случају сукија је збијена између зрна и олука у цеви (данас је већина пушача спредњача за зрно олучена) и последице тога јасно ћемо видети на многим зрнима: Пре свега пушчани олупци неће се отиснути чисто на зрну, управо тих отисака неће бити с оне стране, с које је сукија била јача. У кратко кад видимо како изгледа зрно, које није о нешто тврдо ударило и тако се деформисало, одмах ћемо бити на чисто да оно није било приљубљено уз олук у цеви. Тачније се не да описати, то се мора видети. Али ко је једном упоредио зрно испаљено са сукијом из спредњаче са зрном испаљеним из острагуше, једном за свагда ће утувити разлику. Па онда на зрну ће се, а нарочито кад је од мека олова (ако није легирано с цинком, антимоном и т. д.) често видети отиснута цела структура ткива, од кога је била сукија. Прегледамо ли такво зрно тачније (разуме се добром лупом) у већини прилика наћи ћемо тако јасне отиске ткива, да ћемо из тога моћи изводити закључке. У повољним околностима то није тако незначајна ствар, пошто стручан микроскопичар, на кога ћемо се у таквим случајевима обратити, може много што шта важно објаснити.

Код једног крадљивца дивљачи, на кога се посумњало, да је убио једног ловца, није до душе нађено куршума, с којима би се могао упоредити куршум, који је нађен у лешу, али је нађено неколико сукија од неког шупљикавог ткива, вероватно од неког старог цака. Зрно које је нађено у лешу и сукија која се затекла код осумњиченог предати су микроскопичарима, који су одиста на зрну нашли прилично велики отисак „крпице“ и констатовали да је тај отисак од материје, која је исто онако исткана као и она од које су биле сукије што су нађене код осумњиченог:

Од какве су важности те крпице што се употребљавају за куршум и сукије од хартија које се набијају са сачмом, довољно је познато и из многобројних криминалних романа. У опште се може рећи, да та важност није претерана, јер се одиста могу меродавни закључци извести из таквих крпа. Деси се да понеко драганину мараму или њезино љубавно писмо употреби за сукију. Дакле у особитим случајевима мора се безусловно и свом ревносту трагати за сукијама. Само се по себи разуме да не треба бити и сувише брз у доношењу закључака, јер доста пута може пуки случај тако да уплете некога недужна у ствар или и злочинац може намерно да нарочито на некога скрене пажњу. И такви случајеви довољно су описани у криминалним романима!

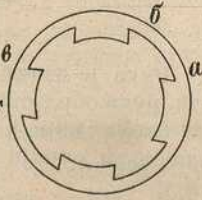
Али свакако да је нађена сукија доказ, да је пуцано из спредњаче — ако сукија није турена у пушку намерно да би се завела истрага. Али ако се на месту догађаја не нађе сукија, по томе се, разуме се, не може закључивати да је пуцано из острагуше, јер је сукија могла на неки начин нестати или се у опште не може никако наћи. Па онда дешавају се и такви случајеви, да се пуца и без сукије. Куршум, који је мањи од цеви, утврди се маховином, сувим лишћем, па чак и дрвеним клином.

Расмотримо ли поједине саставне делове пушке за зрно увидећемо да су они у главном исти као и код пушке за сачму: цев, кундак, затварач и украс; код цеви, ако су оне олуцене, имају се више узети у обзир неки моменти а тако исто и у украсима има неке разлике.

Што се тиче цеви она је наравно јача но код пушака, које се пуне сачмом, јер зрно, ако се хоће да оно добро иде, мора бити збијено и утиснуто у цев. Шупљина цеви зове се калибар, кад се ту подразумева ширина цеви, њен пречник. Гвожђе, које сачињава цев зове се још и „дебљина“ „месо.“ Кад се дакле н. пр. каже да је месо цеви дебљина 3 м.м. а калибар је 10 м.м., онда је пречник 16 м.м. (3+10+3). Старинске пушке за пуњење зрном биле су изнутра равне као и цев за сачму. Тако се није могло зрно тачно сабити у пушку, барути гасови су излазили око зрна, те на тај начин пушка није далеко терала а и није била сигурна за погодак.

Још у почетку 16 столећа појавише се тако звани олуци, који су паралелно с осовином цеви урезивани изнутра у месо цеви у различитом броју. Можда је тим олуцима у почетку био циљ, да отклоне тако звано загушивање цеви и да олакшају њено чишћење. Као што је познато барут кад сагори, смањује калибар цеви и отежава улазак зрна. Кад има тих олука, онда гар више уђе у њихова удубљења, узвишења између олука остану слободна, те тако лакше спроводе зрно. Већ у половини 16. столећа отпочели су да те олуке урезују у цеви не право, већ у неколико у завојке, јер су приметили да се зрно тиме принуђава да се у завијању дуж бави у цеви, чиме се даје баруту могућности да потпуно сагори, што му наравно даје и већу снагу за терање. Још важнија је пак корист, која се тиме постиже, што зрно тим завијањем добије покрет око своје осовине и задржава га и изван цеви. По оном познатом начелу, да једно тело, које се окреће, задржава ротациону осовину, ни зрно изван цеви не губи ротациону осовину, т. ј. оно тако лети равније и даље но што би летело иначе. Људи су увидели велику корист олучених цеви, те су их уопште увели.

Олуци су дакле изнутра у цеви урезани канали, који иду паралелно један према другом; остали, узвишени, испупчени делови цеви зову се поља. Облик олука може бити врло различит, троугласт, у облику клина, трапеза или правоугаон. Најчешћи облик је правоугаони, као што је на слици, код којег је

ширина олука (а б) равна ширина поља (в. г). Али има и пушака са 3, 5, 6, 7, 8 олука (н. пр. Пибодијеве и Сиידерове са 3, Ремингтонове са 5, Веридлове са 6, Мартинке са 7. олука). Уопште претпоставља се, бар код грађанских (ловачких) пушака, непаран број олука парном, јер се мисли, да супротно поље увек по тискује олово у супротни олак.

Дубина олука је врло различита и колеба се н. пр. код војничких пушака између 0.18 м.м. и 0.78 м.м. И сувише мала дубина олука уништава њихово дејство, јер они тада не делују више као олуци већ као fine урезотине; али ако су сувише дубоки, онда олово не може да потпуно у њих продре, те тако иза зрна у олуку остаје празна простора, кроз који излазе гасови на поље без икаква дејства.

Вијугање олука зове се код Немаца „Drall“ а ми ћемо га назвати завијутак. Говори се о већим или мањим завијутцима, према томе да ли је вијугање јаче или слабије. Линију, која постаје тим вијугањем, назваћемо линија завијутка а дужина оне праве, коју та линија обвја и у њу улази, називамо дужина завијутка. Она може бити дуга колико и цев, краћа или дужа од ње; замислимо да се оданде, где на једном крају цеви почиње један олак, пружи у цеви једна права паралелна с осовином цеви, после неког времена би се олак и та права морали састати, т.ј. олак је једном унутрашњост цеви окружио, и поменута права дакле изражава онај размак, у коме је олак учинио (један пут) тај круг. Ако је завијутак јак, онда је дужина завијутка мала, ако је завијутак слаб, онда је дужина завијутка велика. Према томе кад се говори међу стручњацима да је н. пр. код неке пушке дужина завијутка 90 см. а тиме се хоће да каже: да се олак на 90 сантиметра враћа опет на исту линију која је повучена уредом с осовином цеви. Је ли н. пр. пушчана цев 100 см. дуга, онда је олак већ на 10 см. пред уста обвио цев изнутра и према томе завијутак је у целој цеви учинио нешто више но један обрт. Али да је цев само 80 см. дуга, онда олак не би ни једном обвио исту унутрашњост. Каже ли се пак: Ова пушка има две трећине завијутка, онда се тиме мисли, да би цев морала имати још једну трећину своје дужине, па да је олак једном обиђе. Трећи начин за изражавање завијутка то је угао завијутка, који сачињава линија завијутка с правом онде где се пресеку. Тај начин изражавања најчешћи је; код војничких пушака колеба се угао завијутка између 1.5 до 4 степена, код грађанских (ловачких) пушака има већих и мањих углова завијутка.

Ако је угао завијутка на свима тачкама цеви једнак, онда се завијутак зове „константан“, ако је он у почетку мањи па све већи (при чему се полази с гледишта да зрно ваља да се мало по мало заврти), онда се завијутак зове „прогресиван“. Посматрамо ли шупљину цеви позади, видећемо да завијутак иде с лева на десно (има пушака код којих иде с десна на лево, али такве су пушке данас ређе.) Према томе препоручули бисмо иследнику да у практичном случају, кад има у рукама

било пушку, било зрно, посматра тачно и подробно све што се односи на завијутке; дакле на број и облик олука, пошто се према томе могу изводити закључци о тражењу пушци, односно зрну; па онда кад нам је оно што смо тражили на расположењу, имамо и доказни материјал.

Споља на цеви налазе се нишани. Код пушака, које се пуне сачмом, само је један нишан код усне цеви и зове се мушица. Та проста справа довољна је за такве пушке, јер код њих се не мора тачно нишанити.

Пушка која се пуни зрном такође има мушицу, али на њу се не нишани дуж слободне цеви, већ другог, помоћу задњег нишана, који се иначе назива преклапуша, „визир“, задњи нишан састоји се из једног гвозденог усправљеног листа (који се преклапа) и у који има клинаст урез. Кроз тај урез нишани се на мушицу и преко ње на предмет на који се хоће. Стрелац дакле мора пре свега тежити да пушку тако држи, да мушица падне на предмет нишанања, па онда обоје тачно у онај урез на визиру. Али пошто зрно, као што је познато, у свом лету описује један лук, то онда нишањење, т.ј. држање пушке не може бити једнако за сва удаљења, размаке: врх цеви мора се у толико већма издигнути у колико је већа даљина, на коју хоћемо да пуцамо. То је само могућно, ако се визир може поделити на разне висине и ако је емпирички утврђено колико се мора издићи за какву даљину.

Не би имало смисла да описујемо све могуће преклапуше, јер их има безброј. Да би се нишањење још више олакшало служи диоптер, мало окно, које стоји вертикално пред визором с рупицом фином као длака. Кроз ту рупицу се услед одсејавања светлости лакше и оштрије нишани. Сличним циљевима служе и олуности комади лима, намештени изнад предњег и задњег нишана, да задрже сву блештаву светлост. Пошто је све ово што смо навели заједничко код свију пушака, онда ћемо још једном прећи на

а) Спредњаче

о којима мало што можемо рећи што већ није речено код пушака које се пуне сачмом или уопште код острагуша. Имали би још једино да напоменемо да ћемо од тих пушака, које се пуне спреда, највише наћи у народу капслара, па онда кремењача.

Доста пута може се иследнику ставити питање на које се мора брзо одговорити, да ли се из извесне пушке могло пуцати на неку већу даљину, да ли је та пушка на ту даљину могла да додади, управо иследник ваља да изрекне суд о ваљаности пушке. Као што смо већ напоменули, код пушке, која се пуни сачмом, све зависи од набоја; ако је набој добар а цев није искривљена или како друкчије поварена, онда пуцањ мора испасти добро. Тако не стоји ствар код пушке, из које се пуца куршумом. Овде је на првом месту меродавна израда цеви, а о томе није тако сувише тешко изрећи суд, наравно без претходног пробања пуцањем.

Пре свега бацићемо један поглед на израду пушке уопште и нећемо ни у ко-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

лико погрешити ако по брижљивој изради спољашњих ситуација закључимо да је брижљиво израђена и цела цев. До душе то је суђење од ока, али је поуздано, јер један фабрикант или пушкар разуме се, да неће уложити велики труд и трошак око украшавања рђаве цеви. Обратном опет по просту кундаку (из проста дрвета) по малом броју шрафова, по неуглађеним украсима, може се закључити да је цев рђава, јер заиста фабрикант не би никад добру цев жртвовао и саставио је с рђавим деловима. Наравно да је нека цев могла бити врло добра, кад је изашла из фабрикантових руку, али може услед невештине оних у чије руке доспе, услед тога што није чишћена и т. д. да се кроз исквари.

Потребно је дакле да се изврши мали површан преглед цеви. Тај преглед се код спредњаче мора ограничити само на уста, јер кроз цев се наравно може гледати само онда, када се скине задњи завртањ. То је поприлично незгодно, а и није у толико практично код неке провизорне истраге, пошто се на тај начин учине на пушци измене, које због саме ствари не би смеле да буду.

Дакле морамо се помоћи на сличан начин као што су радили подофицири, док је војска била наоружана спредњачама. Они су од једног парчета хартије правили огледало да осветле унутрашњи простор. Одсече се дакле од круте беле хартије педаљ дугачко парче хартије, које је ширина мало мања но пречник цеви; за тим се приђе прозору, спусти пушка на земљу, уста горе к прозору, натакне се исечена хартија у цев и окреће тамо амо, цев се нагиње различито, те тако се светлост преко хартије одсјајива у горњим деловима цеви. Тако се може потпуно јасно видети, да ли су олуци чисти или зарђали, да ли су још оштри или иступљени, да ли у њима има барутног гара или делића олова, у кратко моћи ће се с приближном сигурношћу рећи, да ли је могућно да је из те пушке испаљен оштар метак, који је далеко пао. Наравно да се на тај начин могу размотрити само најгорњи делови цеви, али немамо никаква повода да мислимо, да су остали делови, које не можемо видети, друкчији по горњи. Пушку која се пуни зрном највише квари то кад је често употребљавамо а слабо или никако не чистимо. Ако дакле најгорња партија није чиста или ако је честом употребом истрошена, онда је тај случај и с доњом. Код овакве пушке не може тако лако наступити случај као код оне, која се пуни сачмом, да се развуче или искриви, услед тога што се кундак овлажио и т. д., јер су зидови цеви и сувише јаки те дају снажна отпора.

Ако нам је поводом каква злочина дошла каква пушка у руке, потребна је највећа пажња. Уопште ствар је код спредњача, које се пуње зрном, најтежа, јер је много приметније извадити метак но код острагуша. Поводом тога овде ћемо о томе рећи коју више.

Дакле кад вршимо истрагу, на првом месту потребно је да констатујемо, да ли је пушка добивена у оном стању у коме је остала после дела, т. ј. да ли оружје није било у туђим рукама, које су с њиме могле радити све могуће. Оно што се види

мора се брижљиво протоколисати а за тим у подесно време почети с описивањем. То описивање мора се тачно извршити и онда, ако је неко непозван већ претходно додируо оружје, прегледао и њиме се титрао или нешто мењао. Дакле најпре ваља описати, па онда ствар у руке узети. Мучно је замислити и један случај, у коме би нека манипулација била тако журна, да се corpus delicti мора додиривати пре но што се опише. Кад се дакле положај оружја тачно описао и оно се разгледало са свих страна, пре но што смо га и дотакли, тек онда се може на њ спустити рука. Али и тада морамо бити пажљиви, јер могу наступити неке промене, које кваре наш посао.

Представимо себи једног иследника, који одмах узима нађену пушку, „вештом“ руком запиње ороз, и не обзирући се да ли ће испаљена капсула пасти у високу траву, где се више никад неће наћи, по том дува у цев, да се увери, да ли је метак унутра и напослетку мали прет тура у уста цеви, да дозна да ли је из те пушке недавно пуцано. Он сад зна извесну количину ствари, које су можда сасвим индиферентне, али на извесан број важних питања неће никад дати одговора, јер су одстрањени меродавни моменти. Је ли дакле потребно да се пушка разгледа, ако је уопште дошло време за то, то ваља чинити лагано, опрезно, непрестано протоколишући све што се опази и бојажљиво вршећи све законске формалности. Остављајући на страну то, што савест и заклетва обвезују да вршимо тај посао тачно, то нам још налаже и мудрост. До душе хитањем ће се нешто уштедети у времену, али доцније ћемо пред собом имати непрободивих тешкоћа. За то и опет саветујемо обазривост, мудар рад, без велике журбе.

Узме се дакле пушка опрезно у руку, па се допуњава раније протоколисани опис, чим се примети нешто што се пре, док оружје није узето у руку, превидело или се није могло видети; такође се опише све што пада у очи, што се можда налази на доњој страни (влажно од росе, крвне мрље, трагови од блата, друга нечистоћа и т. д.) а по том се запне ороз, при чем се затварац наднесе над неку чисту, равну подлогу, да се не би изгубиле ситуације, које би случајно пале. При том се чланови комисије (протоколисте, судски сведоци и стручњаци) изрично упозоравају на све што се дешава.

У своје време чинило ми се готово смешно, педантно и немодерно, а данас пак сматрам као једино правилно оно, кад би мој уважени учитељ, стари судија А. почео: „Запињем ороз испаљене цеви, господо чланови комисије; као што видите, он иде лако и без шума на први зуб; исто тако видите, да се под истим околностима лако запиње и на други зуб и остаје поуздано на истом. На веома зарђалом сиску налазим бакарну капсулу, чије су се побочне стране услед пуцња растргнуле у пет неправилних парчића. У колико сад можемо оценити (тачнији оглед одложити за доцније) изгледа да се један комад капсуле одбио и одлетео. Даље налазимо, да је не само побочне делове, већ и горњу површину ухватило свеже зеленило (оксид бакра). Молим вас да то тачно уочите и утврдите, јер одатле можемо извести закључак, да је метак пре кратког

времена испаљен. Јер да је капсула још раније имала зеленила, ударом ороза отпало би бар оно зеленило, које се ухватило на поклопцу од капсуле. Колико је времена потребно да се ухвати то зеленило, то ће оценити стручњаци; али да би се овима олакшао посао и обезбедио одговор, констатованамо, да је на поклопцу капсуле тако трећи део био покривен зеленилом. Што се тиче побочних делова, констатованамо да је на највећем од њих била четвртина, а на осталим петина простора покривена тим зеленилом. Слажете ли се са мном у погледу ових површина? Јер ствар се може битно изменити док капсула дође у руке стручњака. Сад ћемо пак, као веома важно, размотрити спољашње околности, у којима смо пушку затекли, јер оне су могле утицати на образовање зеленила (оксидовање).

„Дакле прибележавамо, да таван, на коме је пушка лежала, није особито заштићен против кише, јер између шиндра има руна, и да се у велико опажају испаравања амониака на тавану испод којег је стаја за стоку, а то су околности, које утичу да капсула лакше оксидише. Оставићемо дакле капсулу у хартију и обележићемо је.

„Пошто нам је неопходно потребно знати да ли је, како, кад и чиме пуцано, прегледаћемо цев. Најпре ћемо утурити завијену хартију у уста од цеви. Хартија се нагавила, дакле знамо, да је из те цеви недавно пуцано. И ту хартију обележићемо и за сваки случај сачувати. Сад има да се извуче метак, употребимо извлакач и извадити сукију. Њу ћемо опрезно раширити. То смо учинили, и сад видимо да пред собом имамо неке новине. Какве су то новине, за сад је непознато, али по једној посмртној објави видимо датум од... априла 18.... То да се прибележи. Сад нам ваља пажљиво извући сачме. Нашли смо зечарке и лисичарке. Сачма је, као што је познато, округла, могла би се дакле која откотрљати те да тако број буде нетачан. Пребројали смо их дакле а нашли х зечарка и у лисичарка. Сад долази ред на другу сукију, коју ваља особито опрезно видети, пошто се у исту често утисну сачме. И одиста нашле су се приликом развијања сукије две зечарке; оне дакле припадају предњем броју, који ваља исправити. Друга сукија је такође начињена из хартије од новина и по њој видимо, да су то „В.... Новости“ Огледаћемо да обе хартије од сукије саставимо. Тако је. Дакле и прва сукија је узета од истих новина. На другој хартији од сукије налазимо збир ових бројева исписан оловком:

- 34
- 37
- 18
- 28
- 117

Рука је извезбана, елегантна, али чврста, рука образована човека. Сад ћемо прећи на барут, који ћемо најпре разредити извлачењем сукија а по том изасути на хартију. (Наставиће се)

Социјални фактори криминалитета

од Др. Принцинга

из Листовог часописа за целокупну кривично правну науку

Често се пута покушавало да се злочин представи као последица социјалних прилика. Нема спора, већим делом све оно што прати злочина дела зависи од тога; на хиљаде нити злочинац је у вези са светом околу њега, са свима његовим социјалним одликама и гресима, тако да је немогућно издвојити или њега или његову ма коју радњу ван ових и, без обзира на то осуђивати их. Али и у том се не може дотле ићи, да се сва кривица баца на социјалне прилике, да се злочинац ослободи, лиши сваке одговорности; то би било исто толико правилно као кад бисмо нешто хтели да објаснимо злочине једино урођеним манама функције мозга. Многи злочинци нису рођени за милне, у коме их затичемо на врхунцу њихове вештине; често пута их само један, лакоумно извршен тежак злочин избија из сређених прилика и за увек жигоше као злочинце. Па и ако се према оваковим бедницима имају у виду и олакшавне околности, као рђаво друштво, наклоност пићу итд. одговорност за његово прво злочино дело, због ког он целог века мора испаштати, неће нико моћи спорити. У колико је она напротив незнатнија код оних злочинаца који су одрасли у најбеднијим социјалним непогодама, код ванбрачно рођених, код деце пропалих услед пијанства родитеља, код за рана напуштених, самохраних итд! Ризико таквог створа пауперизма кад учини какав злочин далеко је мањи но код оних који припадају бољим друштвеним редовима: онај први и пронађу ли га не губи готово ништа, овај последњи све.

Али поред пауперизма, тог најпретежнијег од свих социјалних фактора, има их још врло много других, који нарочито утичу на криминалитет. Они или су са свим изван сфера човечејег самоопредељења, или се тичу, кад су већ у питању, одлука које саме по себи нису ни од како моралног значаја; закључење брака, избор позива, становање у вароши или на селу често или у крајњем случају готово никако не зависи од слободне воље појединца. Људско друштво подељено је, према томе, у класе и слојеве који се разликују измеђ себе по разним гранама радљивости, погледима и навикама, и с тога не може никог изненадити што као последица ових и криминалитет ових друштвених слојева није један и исти. Покушаћемо да испитамо криминалитет варошког и сеоског становништва, разних позива, делећи их у самосталне и раднике; даље нежењених, ожењених и удовљених, и то не само због тога, што ће се тим умножити наша социјално — друштвена сазнања, већ и с тога што нас таква испитивања уче како да дођемо до средстава којима се може сузбити сувише велики криминалитет.

I Брак и криминалитет

Породични живот веома силно утиче на целокупан друштвени живот; још у раном детињству је од претежне важности, доц-

није цео човечји живот ван његова јавна рада у многоме, а много више или готово са свим од њега зависи женин положај. Не треба се ни мало изненадити тому, што ћемо овде скренути пажњу на последице породична живота у области криминалитета.

Последице су ове двојаке, према односу родитеља према деци или човека према жени.

Немачке криминалисте су одавна, на супрот *Ломброзовом учењу*, мишљења да много мање душевне и телесне урођене аномалије чине човека злочинцем, већ да много више, готово по правилу на то утичу све оне околности, у којима је човек одрасао и под којима живи. Морално детиње развиће ништа више толико не помаже, колико кад се гаји у породици где влада ред. Намерно баш нисам поменуо добро васпитање. Јер о овом не може ни бити по готову говора код варошких и сеоских раденика.¹⁾ Ни отац као ни мати нити имају времена, нити хоће да се потруде да своју децу васпитају и однегују, кад се само изузме оно, што школа од њих на влаш тражи. Овде је све и сва добар пример који родитељи деци пружају; далеко је претежнији но сви педагошки покушаји. Тешко оној деци којој и то једино добро недостаје, или што им родитељи живе распусним животом, или што су им умрли, или што су још од ране младости, рођена ванбрачно, пала шака туђинима. Довољно је познато, да ова последња баш и чине главни контингент криваца. По статистици коју је саопштио *Сихард*²⁾ било је од 3181 затворених 2196 злочинаца из навике и 885 случајних злочинаца. А на 100

	Злочинаца из навике	Злочинаца случајних
ванбрачно рођених	30,6%	17,4%
код туђина васпитаних	19,3%	7,6%

Од 634 малољетних злочинаца које су 1897 год. у Аустрији послали у завод за поправку било је 191 (или 30,1%) сирочади или ванбрачне деце, 171 (=27,1%) однегованих ван родитељског дома³⁾. Исто тако је познато, да су и проститутке већим делом ванбрачна деца и још за рана остала без родитељске неге. Године 1889 у Петрограду извршен је попис проститутака; 87,4% биле су пуке сироте, без игде иког свога, ма да 69,9% курви нису биле старије од 25 година.⁴⁾

Брак утиче на криминалитет врло разнолико, како на мушкарце тако и на женскиње. Како и само доба старости утиче врло осетно на поједине класе друштвене да ли ће у њима бити већег или мањег броја злочинаца, то при испитивању о утицају брака на криминалитет, не треба само обратити једину пажњу на брак, већ исто тако и на доба старости као и на пол. И једино је на то до сад обраћала пажњу

¹⁾ Упореди *Јулије Волф*, однос родитеља према деци код немачких сељака, часопис за социјалне науке, 1898, св. 1. стр. 715.

²⁾ *Сихард*, о индивидуалним факторима злочинства, часопис за кривично право, 1890, стр. 36.

³⁾ *Винклерн*, заводи за поправке у Аустрији и њино дејство у год. 1897.. Стат. месеч. Н. С. Св. 4. 1899., стр. 13.

⁴⁾ *Петерсен и Стирмер*, сифилис, венеричне болести и проституција у Русији, Берлин, 1899 год., стр. 97.

немачка статистика. На жалост и код ње нису дата распоређења и разрађена како би требало, већ са свим недовољно, па су с тога резултати који базирају на њима нетачни, јер се нису обазирали на ову поделу полова. А како се, као што ћемо доцније изложити, и ожењени и удате и бећари као уседелице са свим дијаметрално разликују у погледу криминалитета, то у овом питању избија нарочито на видик резултанта, која праве прилике потпуно обмотава густом копреном.

Ожењени увек, у ма које доба то старости било, мањег су криминалитета но бећари, само је то обрнуто у добу од 18 до 25 године. У Немачкој године 1882—93 од 10.000 мушкараца због злочина и престопа просечно годишње било је осуђено:

У добу од године	бећара	ожењених	развијених или удоваца
18—21	299,4	641,3	—
21—25	310,7	356,6	—
25—30	295,1	250,5	427,4
30—40	288,1	196,1	397,7
40—50	220,6	148,8	262,6
50—60	124,2	101,0	126,8
преко 60	49,5	49,0	34,3

Већи криминалитет рано ожењених је пре свега последица финансијских недаћа, с којима им се ваља борити. Уз то ране женидбе по готову су још једино честе у нижим слојевима друштвеним који су већ сами по себи далеко јаче подложни криминалитету; и најзад што су они већим делом лакоумислени и слаба карактера. Као што ће се видети, ожењених осуђеника испод 21 године било је више у поврату но бећара истих година; а код оних од 21—25 године већ то није тако. Раножењени нарочито су заступљени у рубрици злочина против имаовине; у Немачкој између 1882—93 год. било је од 10.000 мушкараца осуђених због злочина и престопа.

У добу од године	против личности бећара	ожењених	против имаовине бећара	ожењених
18—21	133,4	250,4	134,5	325,3
21—25	145,0	154,0	122,3	160,0
25—30	127,4	110,0	120,5	103,5

А то опет понајвише долази услед раних женидба без довољно сигурна основа за будућу породицу; у већини случајева оскудица најпотребнијих средстава за живот као и обично чешћи порођаји чине — те је невоља на прагу.

После 25 године криминалитет је код жењених увек мањи но код бећара. Довољно је познато, да је злочинцима из навике, који су већ за рана склизнули са правог пута, ретко кад стало до породице, а то је најбољи доказ, зашто су бећари сем поменутих изузетака увек далеко јаче заступљени код криваца у поврату но ожењени. Године 1894—96 на сто мушких осуђених разних категорија било је у поврату:

У добу од године	бећара	жењених	удоваца или растављених
18—21	32,1	34,7	64,7
21—25	41,1	41,6	43,9
25—30	49,9	44,8	56,0
30—40	61,0	47,3	63,1
40—50	65,3	44,9	64,0
50—60	62,2	40,2	55,6
60—70	50,6	34,2	43,3
преко 70	44,1	26,1	30,5

Већи криминалитет бећара од жењених нарочито се огледа у статистици берлинске полиције од 1895 год. у Берлину је било првог децембра 1895 год. од 1000 мушких у поврату:

У доба од год.	у опште		више но 3 пута			
	бећ.	жењ.	удов.	бећ.	жењ.	удов.
21—25	33,9	66,1	57,6	3,3	4,9	—
26—30	46,1	63,0	82,6	6,9	6,1	5,1
31—35	66,1	76,5	111,5	13,2	9,9	32,2
36—40	88,2	80,5	127,6	25,5	12,2	29,5
41—45	100,5	83,4	121,9	30,6	14,7	32,4
46—50	107,7	74,4	103,2	32,0	11,5	27,5
51—55	92,1	73,5	110,7	24,6	11,2	23,8
56—60	84,2	72,0	91,7	23,5	10,1	21,2
61—70	81,5	68,1	79,6	27,5	8,6	14,7
преко 70	54,4	58,9	54,9	16,0	8,8	10,0

Жењени оптужени пуштају се *испод суђења као невини* далеко чешће но бећари. Разлог је у том, што се они релативно више оптужују за злочине, код којих је чешће пуштање у слободу. То је нарочито случај код деликата по тужби приватног тужиоца; међ овима увреда је преступ, који у статистичним подацима, својом чешћом појавом, врло јако пада у очи, и због које се далеко више оптужују и осуђују жењени но бећари. Пуштања у слободу су врло честа: од 1882—91 било је на 100 судских решења због увреде 22,1 пуштања у слободу, док је код просте крађе, коју претежно далеко више чине бећари, тек само 12,4%. Година 1886—1890 било је од 100 мушких пуштено испод суђења.

У доба од године	бећари	жењени	удовци или раздвојени
18—21	15,0	20,7	—
21—25	15,8	18,4	—
25—30	15,9	20,1	16,1
30—40	15,1	22,3	16,0
40—50	13,4	23,7	15,2
50—60	13,4	24,9	18,0
преко 60	14,2	28,1	22,3

Године 1882—1893 било је у Немачкој на 10.000 мушких осуђених због злочина и престапа

у добу год.	против државе, против јавног поретка		против личности		против имаовине	
	бећара	жењ.	бећ.	жењ.	бећ.	жењ.
18—21	30,6	66,0	133,3	250,4	114,5	335,4
21—25	42,2	44,2	145,0	152,0	122,3	159,9
25—30	46,0	35,9	127,5	109,7	120,5	103,5
30—40	47,3	29,1	99,6	86,1	140,1	79,9
40—50	34,7	22,1	64,6	66,7	120,7	58,6
50—60	15,9	14,6	36,4	45,8	71,4	39,5
преко 60	4,9	6,6	15,5	22,0	28,7	19,8

И сам ток криминалитета је код бећара са свим другачи но код жењених. Код злочина и престапа против јавног поретка и имаовине код бећара у 30—40 године број је све већи, док код ожењених он стално опада. А што овај број све мањи бива, све више стално опада код ожењених, најбољи је доказ о том од колико је утицаја брак по криминалитет; овај је утицај у толико јачи, у колико је дужи. Што се више залази у године породица постаје економно осигурањом, порађања, скопчана са већим издацима, опадају све више, док су она врло честа првих 10—15 година брака. С тога и деликти против имаовине опадају осетно код ожењених, но злочини и престапи против личности. Код бећара на против врло неосетно опада број са 40 и 50

годином, већ се стално одржава и то врло јако. Делимице то долази отуд, што човек што старији у толико теже подноси разорљиве утицаје неуредног живота који његову радљивост и енергију врло јако слабе. На готово исти начин и пијанство измеђ 30 и 50 године изискује највише жртава. Не сме се наравно никако предвидети, да су злочинци из навике већином бећари; да је број бећара у познијим годинама далеко већи међ кривцима но раније само због тога, што се бећари доцније много мање решавају на женидбу.

Са свим другаче утиче брак на *жену*. Као што је брак по женски живот далеко опаснији, тако је и удата жена далеко више подложнија криминалитету но неудата.

У Немачкој године 1882—93 на 1000 женских било је просечно годишње осуђено због злочина и престапа:

У доба од год.	неудатих	удатих	удовица распуштених
18—21	41,5	60,2	—
21—25	41,7	47,0	139,9
25—30	44,1	45,4	114,9
30—40	44,6	50,0	103,0
40—50	33,5	46,8	71,0
50—60	22,1	29,9	36,9
преко 60	10,2	13,3	11,1

Удате су у свако доба старости далеко јаче заступљене од неудатих; разлика на штету њену је најопаснија у добу од 18—21 и 40—50 године.

Већи криминалитет удате женске нарочито се огледа код случајних деликата, нарочито код увреда, повреде тела и нарушавања кућног мира; ово је опет у вези са становањем по тако званом *Mietkasern*-ама (двориштима са тисућу станова под кирију), са честим излажењем жене са мужем недељом у кафану, и томе сличном, уопште зависи поглавито од тога што удата жена долази много чешће у додир са светом но неудата. Код злочина против имаовине напротив далеко је већи број неудатих но удатих; изузетак су престапи против еснафских уредаба, утајџе, казнимо користољубље. А због тога што се удата чешће јавља међ случајним злочинцима, и ако је криминалитет код њих далеко већи но код неудатих, ипак код њих је далеко мање у поврату но код неудатих. У Берлину 1895 год. од 1000 женских било је у поврату.

У доба од год.	неуда.	у опште		више од 3 пута		
		удатих	удов.	неуда.	удат.	удов.
21—25	10,8	12,6	16,2	0,4	0,3	—
26—30	18,7	17,6	35,1	1,2	0,6	3,5
31—35	25,4	22,6	44,8	2,6	1,7	8,3
36—40	26,3	26,9	44,4	2,7	1,8	7,5
41—45	28,7	27,8	49,2	3,0	2,7	5,3
46—50	31,6	29,5	49,3	4,6	2,6	6,6
51—55	27,6	28,7	44,0	2,8	2,1	4,2
56—60	23,2	30,0	41,8	2,7	2,4	3,1
61—70	23,7	29,2	32,7	1,4	2,1	3,3
преко 70	21,9	22,7	23,9	2,2	3,0	1,9

А како су деликти код којих се тражи тужба приватног тужиоца далеко чешћи код удатих но код неудатих, услед тога и пуштања у слободу су код њих чешћа но код неудатих. Од 1886—1890 на 100 оптужених женских било је пуштено у слободу

У доба од год.	неудатих	удатих	удовица или растављених
18—21	15,1	25,6	—
21—25	16,8	24,5	24,1
25—30	16,7	24,2	19,7
30—40	17,3	23,4	19,6
40—50	18,2	24,2	21,7
50—60	18,2	25,8	24,4
преко 60	19,8	27,0	27,7

У погледу криминалитета чудноват је узајамни однос између мужа и жене. Док човек само добија браком са женском која је далеко мање криминална но он, дотле се криминалитет код жене повишава у браку, не толико што би на њу прешле одлике мужевљеве, колико због тога што она удајом долази у толико интензивнији додир са спољним светом или због самог пословног живота услед удаје или због деце или због заједничких задовољстава и весеља итд.

Остаје још да проговоримо коју о замашном криминалитету код удовљених или разведених. Код оба пола криминалитет је врло велики. Код удовца то у неколико долази услед самог психичног стања његовог које у њему изазива губитак супруге, а поглавито услед неуредног живота ком се одају врло многи удовци, а то собом бар код већине због саме старости повлачи врло велике штете и по тело као и по дух, тако да они врло често губе сваку моралну директиву. У велико је доказано, да су удовци на првом месту заступљени код свих деликата, не само код деликата против имаовине, већ далеко више и код најопаснијих и најтежих злочина (убиства, кривоклетства, лажне оптужбе и родооскрвљења), да су више заступљени но нежењени.

Још више пада у очи *велики криминалитет удовица*. То пре свега долази услед недаће и невоља које сналазе многе удовице; нарочито су оне јако заступљене код деликата против имаовине; тај број прелази збир свих осталих деликата. У Немачкој год. 1882—1893 на 10.000 женских просечно годишње било је злочина и престапа:

У доба од године	против личности		против имаовине	
	удовица	удовица	удовица	удовица
25—30	17,4	34,6	24,0	70,3
30—40	19,9	30,5	24,7	61,0
40—50	19,5	21,6	21,6	40,5
50—60	12,9	12,2	13,2	19,8
преко 60	5,7	4,0	5,9	5,5

И код осталих деликата где је у питању кака материјална корист удовице су необично јако заступљене, тако нпр. код престапа еснафских, блуда итд. Већи криминалитет код ових је и услед тога, што жене удајом постају самосталне нарочито у трговачком реду; оне од једном западну у сасвим нове прилике којима и одвише често никако нису дорасле. Овај високи криминалитет удовица најочитији нам је доказ о жалосном економном положају, у ком се врло многе налазе, а то нас у исто доба, као ретко која друга појава, треба да наведе да размислимо што више и што пре о овој вељој невољи, и да нађемо пута и начина да радикалним мерама побољшамо и онако бедан удес удовица нижих трговачких слојева.

Убиства из алкохоличног лудила

Поводом страшног злочина Бријеровог, који је био отац породице и који је ноћу убио петоро деце, што читаоци сигурно још нису заборавили и чији су мотиви остали са свим неразјашњени, — један лекар психијатар, Д-р Руби, изнео је поставку да је у том делу играо главну улогу алкохолизам. За доказ тога д-р Руби наводи из своје праксе неколико сличних фактора.

Први случај десио у Блидаху (Blidah) 17. маја 1896 г. Један обућар без икаквог повода и без икакве какве било користи, убио је своје дете. Тај обућар становао је у једној соби са две мале ћерке од 8 и од 3 године. Обе девојчице спавале су у једној постели. Око пола ноћи тог обућара разбудила плач млађе девојчице. Он устане, упали свећу, узме нож и закоље дете, не како било, него методички, пресекавши му грло. Код њега је само један мотив за убиство: дете плаче; кад му се пресече грло, оно ће престати да се дере. Кад је се на то пробудила старија ћерчица, он јој рекне „Ја тражим стенице; заспи што пре; ако не заспиш ја ћу те убити.“ За тим оде на градску чесму за воду, умије мртво дете, увије га у платно и метне га на сто иза врата; после тога легне и спавао је до јутра. Кад су жандарми дошли да га ухапсе, он призна свој злочин. Али доцније да би се оправдао, тврдио је да се он ни чега не сећа.

Тај ужасни злочин сматрале су судије као дело безумног човека и доктору Рубију буде поручено да испита умно стање преступника. Кад је пола године после извршеног преступа доктор Руби испитао окривљенога, нашао га је као човека који потпуно здраво мисли. Умне способности његове нису биле поремећене и изнад средњег нивоа; осетљивост му је била неповређена; укратко рећи за тог обућара није се могло рећи да је суманут. Што се тиче болести на коју се он жалио — сифилиса, — он је у ствари и патио од ње десет година, али му мозак није пострадао од те болести и она није била узрок његовог злочина.

— Читајући акат оптужбе, говори доктор Руби, ја сам одмах казао у себи, — то је преступ алкохолика, али су ме бунили искази неких сведока који су говорили да обућар није био пијаница. Али упознавши се ближе са том ствари ја сам дознао да је окривљени прави алкохолик. Он је пио на начин хроничких пијаница, који се не опијају, или у крајњој мери опијају се врло ретко али сваки дан гутају већу количину алкохола него што може поднети економија човековог тела. Један пут је он хтео убити жену ножем; од тога доба она је отишла од њега, али му је давала извесне суме новаца, које је он трошио на вино и ликер. Оних дана пред злочин окривљенога нису виђали у стању очевиднога пијанства, али поред свега тога он је прави алкохолик, који је се отровао мало помало огромним дозама алкохолног пића. Под тим утицајем јавиле су се идеје самоубиства, за тим као симптоми тог истог поретка, идеје о убиству заједно с другим нервним растројствима, на која се он жалио — немир,

гушење, главобоља. На закључку ми кажемо, „окривљени није безуман али је опасан алкохолик и треба га затворити у болницу за пијанице, које се установљавају у последње време: — „Он је убио у моменту пролазне суманутости алкохоличног карактера.“

Друго искуство. Зет, човек од педесет година, одавно је алкохоличар: сваки дан у јутру попије он боцу белог вина, и једну или две боце црног вина за ручком; често пије рум.

Кад га послови одведу у суседни град, он проводи већи део времена у кафанама, где пије рум за румом, абсент и друге ликере. Он добро подноси алкохол и нико није видео да посрће на улици; већина његових познаника казали би да он није пијаница; само људи који су му блиски знају у чему је ствар. Он је ожењен отац породице и веома воле жену и децу; и они њега воле и у породици се никад нису јављали озбиљни поводи за свађу. Ипак последње две године зет се осећао несрећан, и све своје учинио је несрећнима; под утицајем отрова алкохола његова пређашња веселост претворила се у мрачну суморност, он је радо подевао свађе, дерао се за ситнице, и ако му нико ништа није ружно говорио, — такав је био исказ матери породице. Са гостима он је био љубазан, разговоран, гостоприман као и пре, и у његовом расположењу, није се опајала никаква разлика.

Али је болест све више расла. Од времена на време зет износи против жене и деце гнусне сумње, грди их, прети им да ће их тући па и убити; то већ није био онај пређашњи лепо васпитани човек.

Један пут је зет насрнуо на жену да је бије; син похита да спасе: мајку и добије ударац који је био њој намењен. Од тада се почну зета бојати и предузимати према њему мере обазривости. Један пут вечером, враћајући се из лова он сасвим изгуби памет под утицајем алкохола и почне лудо да се дере.

Сад прелазимо на приказ који је веома сличан догађају у Корансе (дело Бријера) и могао би се тако и свршити.

Прошлог Априла зет оде на цео дан у суседни град, који је био далеко од његове куће десет километара, кад је се у вече вратио кући пешке, он није изгледао пијан онима који су га сретали, и с којима је разговарао по неколико речи; он је ишао чврстим и брзим кораком на вратима нађе слугу и рекне му: Донеси ми револвер и метке; потребно ми је да их убијем све вечерас. Слуга се опире, он се љути на то и оде сам у своју собу по оружје; изгледао је потпуно благ, и да ради сасвим хладнокрвно.

Жена и деца спасавају се бегством и траже прибежишта у суседној кући; један од синова почне да се бори с њим и отац пуца на њега из револвера; куршум пролећи за неколико сантиметара од његове главе. Зет испуца све метке, пуцајући на све стране. За тим улази у своју собу, легне у постелу и мирно заспи.

У јутру зет устаје као да ништа није ни било, седне да доручкује, пријатељски разговара са женом и децом, као да се

синоћ ништа није десило. Сад се и невољно намеће питање: да ли је он сасвим заборавио синоћни приказ, или га се сећа само као у мутном сну. Али главна је то да је зет, пошто је био хронички алкохолик, испивши случајно више него обично и не изгледајући пијан, пао у пролазно алкохолично лудило, које га је гонило да убије жену и децу и да се није умешао слуга да му омете план, био би извршен исти онакав злочин као и злочин Бријера.

— Интересантан је још и овај факат те исте врсте, који је се десио у Алгиру пре неколико година. Два Шпанца, другови из детињства, заједно су радили на фермама већ много година, и живећи као браћа нису имали никаквих узрока да се свађају. Оба су волели вино и пили су га сваки дан; осим тога недељним данима проводили су цео дан по крчмама, пијући у великој количини ракију и ликере; и кад су бивали пијани, они су постојали мрачни и злобни и често су, враћајући се кући, свађали. У очи нове године они оду да пију и да се веселе у граду; пили су целу ноћ и цео дан за тим; у вече су пошли кући; али уморни они седну на неки камен и одмах заспе. Један од њих пробудивши се и видећи друга да спава тврдим сном, потегне ханџар који сваки Шпанац носи собом, и двапут прободне груди свога друга; за тим оде кући, легне мирно да спава, али се у јутру сети свога злочина, побегне из страха и успео је да се сакрије од правосуђа. Рањени, пред смрт, исприча, како је то све било.

То је очевидан случај *привременог алкохоличног лудила*, убиство без икаквог повода и без икаквог циља; у отрованом мозгу јавља се побуда за убиство и рука убија без разлике првог, који буде најближи па ма то био друг, блиски или туђи човек. Таквим начином радио је Бријер, по мишљењу др. Руби-ја, код кога је се само алкохолизмом могло протумачити то што је урадио. Видећи да је Бријер потпуно при себи у тренутку суђења, судијама није падало на памет да је његов мозак могао бити повређен у тренутку кад је учинио злочин. Међу тим сведоци су изјавили да је после смрти своје жене Бријер проводио свако вече у крчми и оног дана кад је извршио злочин седео је ту дубоко у ноћ, по исказу једног сељака. У једанаест сати у вече, кад смо се враћали из крчме кући — говори један од сведока — ја предложим Бријеру да идемо код моје куће да испијемо још једну флашу, што и буде, ма да није извесно да ли је се то свршило само једном флашом у сваком случају говори д-р Руби, то су радње хроничког алкохолика, који није без уздржавања и не пропушта да испије све што је пред њим. У резултату је несумњиво да је Бријер, ону ноћ кад је извршио злочин, провео шест сати пијући вино. Он није изгледао пијан, ма да је извесно био отрован алкохолном. Извесно је то да алкохолици, дошавши до извесног ступња тровања, извршују веће или мање злочине и не могући јасно дати себи рачуна о томе. Шта они раде. Тада само инстинкти живе; човека нема, само звер ради. И тада он убија оне које би требао да штити; и пајзад бива то да он убија тада онога

који му буде најближи. То убиство јесте један од симптома болести, док се као други симптом јавља самоубиство и други појави као што су суморност, главобоља и т. д. *Тај симитом ми називамо приремено алкохолничко лудило.*

Један ситан факат доказује да је Бријер био пијан, а то је велика количина жигица нађених на патосу, које је он испалио док је запалио свећу. Ако је он легао спавати, пошто је извршио убиство, као што то увек чине алкохолничари убице, то кад је се пробудио, њега је био прошао наступ лудила и он је се могао показати као потпуно здрав човек. То је обична историја алкохолничког убиства од засада првог виноградара па до наших дана. То је историја Александра Великог који убија најбољег од својих другова, Клитга, у наступу алкохолничког лудила, кога је други дан оплакивао, припремивши му величанствен погреб. —

Примена хипнотизма код осуђеника

Недавно се у Алгиру десио факат, који је прошао непримећен, ма да заслужује озбиљну пажњу и расуђивање, тим више што чини преседан кога још није било у судској пракси. То је ни више ни мање него примена хипнотизма на затворене осуђенике. Четири доктора медицине ушли су у ћелију осуђеника Јакуба Мухамеда, који је ухапшен због скорашњих нереда у Алгиру и који је окривљен за то што их је он водио. Тројица од лекара чинили су комисију којој је било поручено да посматра окривљенога. Четврти је био магнетизер, који је одмах извео интересантне огледе над Јакубом, али легални карактер тих огледа није потпуно разјашњен. И то није извесно да ли је Јакуб пристао да се подвргне хипнотизацији и да ли је његов адвокат присуствовао на тој седници крајње опасној за окривљенога.

Ма како да је било Јакуба су успавали, положили на сто и давали му разна питања. За време тих огледа он је врло правилно одговарао на француском, ма да у нормалном стању он не говори на том језику. Осим тога нису огледи доказали да је Јакуб првокласни медијум и хипнотезер. Доктори су се били решили да понове те огледе ма да се опис психичног посматрања завршује изјавом да окривљени „с опште тачке гледишта налази се у стању крајње изнурености.“

Све је то на први поглед потпуно истинито и законито, али да ли је хумано, па и опасно, по мишљењу компетентних људи, не само за саме предмете него и за истину, која се мисли добити од њих таквим путем.

Пре свега ако само такви огледи буду допуштени то се у пракси морају првенствено бирати окривљени са ненормалном психиком док маса преступника која се састоји из субјеката нормалних и непокорних психичким деловањима, не даје интересантне предмете. Таквим начином лекари ће употребљавати своје таленте над онима код којих је поремећена равнотежа, то јест над невротима — хистеричним,

неврастеницима и другим ненормалним људима. Међу тим ништа није теже него добити истините одговоре од субјекта, који је потонуо у хипнотички сан; јер ум магнетизера показује такав притисак на личност хипнотисаног субјекта, притисак можда и несвестан, да девет пута од десет субјекат даје онај одговор који би дао сам магнетизер. У последње време почели су да одбацују сведочење деце на суду, пошто су јадници врло склони да сасвим наивно причају приче, које су научили некада и негде, — а овамо сад правосуђе хоће на један пут да примени најмоћнији начин психичког потчињавања, какав је икад био познат, и без сумње успешнији него што је била инквизиција.

У броју експериментатора који су најбоље показали до кога ступња може доћи потчињеност човекове личности у стању хипнозе, на прво место долази де Роша (de Rochas). Он је први показао да је могуће навести хипнотисаног субјекта да изврши преступ и за време хипнозе и за време будноће; а осим тога доказано је да су многи преступи били извршени под таквим психичким уливима. Осим многобројних фиктивних убистава, извршених у Салетријери, судска хроника забележила је неколико тајанствених убистава, извршених без икаквог видног интереса, и чије тајанствене стране нису увек биле разјашњене. Шта више констатовани су и случаји самоубиства услед хипнозе; покушај такве врсте изазвао је велико узбуђење у Хамбургу пре пет година. Једном лекару јави се једног дана једна млада дама да га пита за савет о свом здрављу. Она је се зажалила на страшне халуцинације и непојмљиву монотију самоубиства. Лекар дуго није могао да појми у чему је ствар док није дознао да је та млада жена осигурала свој живот у корист мужа, и да је њен муж, љубитељ хипнотизма, често изводио огледе хипнозе над женом. Пошто је хипнотисао болесницу лекар с великим напором добије од ње признање оних наговора, које јој је чинио муж; он је напослетку сазнао да је муж наговарао жену да убије себе кроз два месеца и да никоме не открива тајну. По наведеним документима видело се да је осигуравајуће друштво исплаћивало осигурану премију и у случају самоубиства, само ако се оно изврши тек два месеца после закљученог уговора.

Тешка ће бити одговорност лекара, који буду пристали на то да се окривљена хипнотички, и врло ће јадни бити закључци који се оснивају на изјавама људи, који су, без њиховог пристанка, доведени у такво стање, у коме нестаје и воље и свести.

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

А М А Н Е Т

(из бележака једног полицајца)

Ништа није горе и досадније по нас полицајце но дежурство, а нарочито од кад су установљени ови проклети телефони.

Почев од 5 часова у вече па до 8 изјутра, човек се просто не сме маћи од теле-

фона а да не ризикује давање изјашњења, или у крајњем случају каквог досадног објашњења.

Сваког часа и готово са свију страна звоне, траже, протестују, захтевају објашњења, прете, ретко кад моле, а у највише случајева наређују. Не знам откуд, али тек некако сваки налази да има право наређивати полицији и грдити њене чиновнике. То је, кажу, веома популарно!

Једне ноћи, а то је било децембра мца. 189. био сам дежурни у главној полицији. Већ око 5¹/₂ часова сви чиновници напустише управу, и ја остах потпуно сâм у дежурној соби. Наредим жандарму да ову добро подложи, а затим се посадох у једну фотељу близу телефона и латих се дневних листова. Фијук општог северца, који бешњаше по граду већ неколико дана, прекидаше ме с времена на време и гоњаше ме да мислим на сиремахе који су без дрва на овом хладном времену, на гамене који спавају по звонарама и шталама, па најзад и на притворенике по ћелијама. Прокте ми се да сазнам има ли кога у управиним ћелијама и наредих да зову апсанцију.

Ретки су полицијски чиновници не само у Београду већ и у унутрашњости, који, ма и по причању, не познају старог и чувеног апсанцију управиног *Чича Дојчина*.

То није само, што но кажу, стена у погледу осетљивости, нити сат у погледу тачности, нити војник у погледу верности и оданости, нити полицајац у погледу вештине, нити притворник у погледу предености. Не то вам је нешто више и боље од свега овога, то вам је један нарочити тип у коме је заступљено све изложено, и који је могао постати само после дугогодишњег апсанцијског живота — средине између живота слободних људи и живота осуђеника. А *Чича Дојчин* био је апсанција управин пуних 20 год. и за то време затворио и пустио у слободу око 100.000 лица, најразличнијих друштвених слојева, вере, народности, интелигенције, карактера и покварености. Било је у овој маси личности, и највећих политичких криваца и најокорелијих зликоваца и потпуно невиних и до зла бога кривих, било је, даље, и највеће господе и најбеднијих убожјака, и богаташа и сиремаха, и интелигентних и глупака. Цео овај свет прошао је кроз руке *Чича Дојчинове*; са сваком је морао измењати бар по неколико речи, свакога је имао прилике да посматра и у оним тренутцима када се људи показују у својој правој боји.

У целој Србији, па и великом делу Аустро-Угарске, није било ниједног важнијег зликовца, коцкара и крадљивца кога *Чича Дојчин* није лично познавао и чију биографију, чије везе и склоности није тачно знао. У место биро-а за идентификацију, који данас увелико постоје по свима већим европским центрима, — Управа града Београда имала је свога *Чича Дојчина*, који је у овом погледу био поузданији од свих могућих Бертилонових инструмената и вештији од највештијег полицијског агента.

Свему овоме треба додати још неку врсту урођене психолошке способности за посматрање криваца, велику наклоност за истраживање злочина и необично велики

ауторитет који је уживао у нашем злочиначком свету, па тек онда разумети ко је био Чича Дојчин, и колика је била његова вредност за *полицију сигурности*?

Према овоме, са свим је природно, што су се сви млађи полицијски чиновници опходили према *Чича Дојчину* са неком врстом поштовања, које је врло често, за време појединих важнијих истрага, прелазило у пажњу. Ја, пак, лично необично сам симпатисао овом 60-то годишњем старцу и за време својих дежурстава у управи редовно сам га призивао на разговор. Његово причање о притвореницима, њиховим обичајима, погледима, навикама а нарочито о њиховој препредености, веома ме је занимало. По читање сате остајао бих по некад с њиме и бележио важније ствари из његовог казивања.

Па и ове вечери по што ме је предходно известио да у ћелијама нема никог. *Чича Дојчин*, на моје наваљивање да ми прича што о стрељаним злочинцима, после подуже паузе, отпоче:

— Међу многобројним злочинцима који су стрељани у Београду за време моје службе у управи, а било их је, вели, равно 25, само ме један дарнуо својом несрећном судбином, чији ми лик, ево већ 12 год. од тог доба, и данас лебди пред очима.

— Био је то, настави даље Чича Дојчин, неки Светозар Н.... родом из Аустро-Угарске, стар око 30 год. здрав, снажан, наочит, озбиљан и прилично интеллигентан. Осуђен је био на смрт због једнога убиства и неколико разбојништва извршених у друштву са још неколико зликоваца из округа београдског. Раније два пута био осуђиван на робију: први пут за разбојништво а други пут за опасну крађу. Можда и овога пута не би био осуђен на смрт, да није са очигледном тенденцијом, а на сам дан претреса, примио на себе и кривице својих другова. Сва упињања државног тужиоца да му спасе главу, остала су после овога безуспешна.

— Могло је бити око 6 часова по подне кад га доведоше у управу ради извршења пресуде. По што је било доцне за свештеникову исповест, то се стрељање никако није могло извршити идућег дана, већ се имало одгодити чак за други дан. Право да кажем, ово ми није било по вољи, јер признаћете и сами, да је веома непријатно чувати на смрт осуђеног две ноћи и један дан.

— Поред страха од могућег бегства, ту вам је још и страх од самоубиства, непријатност од плача, ларме, грдње и најзад досада од разних захтева, молби, жеља итд.

— Све ово ја сам добро знао из искуства, па како још и шеф кривичног одељења беше изишао из канцеларије, то отпочех саветовати судског апсанцију да Светозара врати у судски затвор и тек сутра дан да га доведе у управу.

— Док смо се нас двојица у овоме смислу објашњавали, па у неколико и препирали, осуђеник који је стајао мирно у једном углу собе и ћутао, звецну одједном својим тешким оковима и, баш као да је погађао моје мисли, рече:

— Молим те, као оца, Чича Дојчине, не враћај ме у судски затвор. Вићу послушан и миран као јагње.

— А зашто? упитах га ја изненађен колико овом његовом молбом толико и његовим ведрим изгледом.

Зато што сам рад да овде довршим неке ствари у тишини и самоћи, а то би ми у судском затвору било немогуће пошто тамо не би био сам.

— Какве ствари?

— Неко важно писмо, одговори место њега судски апсанција, који једва дочека ову прилику да ми теслима осуђеника, у чему је најзад и успео.

* * *

— Као што вам је већ познато, продужио је *Чича Дојчин*, после кратке паузе, лицима која су на смрт осуђена испуњују се, по вајкадашњем обичају, сваке умесне жеље и молбе у времену од кад је пресуда постала извршена па до самог часа њеног извршења. За њих се каже да су на *„белом хлебу“*.

— У колико ми је познато из моје дугогодишње праксе, већина бедника захтева на првом месту пиће, за тим боља јела, у обиљу дувана, кафе, а врло ретко састанак са каквим рођаком или пријатељем. Светозар је био први, који је у место свега изложеног, молио само за хартију, перо и мастило. Узалуд сам га нудио јелом и пићем; он је све одбијао. Чак и дукан није хтео примити.

— Наредих да му даду што је тражио и оставих га са стражарем, уверавајући га при растанку, као што је то код нас већ обичај, да не губи наду на помиловање.

— Добро, добро, одговори он, као од беде и не слушајући ме до краја — — —

* * *

— Када сам идућег дана, око 6 часова изјутра, ушао у ћелију Светозареву, наставио је Чича Дојчин даље, затекао сам га где спава тихим и безбрижним сном. Видећи га таквог, и нехотице ми се наметну мисао о томе: да ли је ово јадно створење свесно свога положаја!

— Жанدارм, који је целе ноћи стражарио у ћелији, рече ми да је осуђеник журно писао до 3 $\frac{1}{2}$ сахата изјутра, и да за све то време није с њим ни речи проговорио, нити се, вели, са столице помакао. Кад је свршио писање, уздануо је дубоко и легао одмах у постељу.

— На столу, за којим је осуђеник радио, налазило се неколико адресованих писама. Колико из радозналости толико и по дужности отпочех разгледати адресе и том приликом опазих, на моје велико изненађење, да се међу њима налажаше једно са овим натписом: *„Чича Дојчину да отвори после моје смрти“*. Остала писма била су упућена неким личностима из Аустро-Угарске и Румуније. У том се и Светозар пробуди, па видећи шта радим, скочи нагло из постеље, назва ми Бога и замоли да удалим стражара. Има, вели, нешто да ми повери.

— Наредих стражару да изађе у ходник а Светозар, пошто претходно притвори врата, извади из недра један мали медаљон, са сликом необично лепе женске, и рече:

— У писму које си мало час загледао, налази се неколико редака за тебе и још

једно адресовано писмо, видећеш већ коме. Ја те молим као оца, а ако ти је то мало онда као Бога, да оно друго писмо, са овим медаљоном, предаш адресанту одмах после моје смрти, али да о томе нико, па ни твоји претпостављени, не сазнају. Кад будеш прочитао име адресанта, видећеш, да се ово ниуколико не противи твојој дужности, а ако, и после овога, будеш што сумњао, можеш, најзад, писмо претходно показати своме управнику.

— Ако хоћеш да ово мало времена што ми остаје до смрти проведем безбрижно, и да сутра умрем мирно, па у неколико чак и задовољно, ја те молим, ја те преклињем за обећање: да ћеш ми ову молбу у свему испунити.

— Узбуђеност која је пратила овај говор Светозарев, и која се, у осталом, огледала у сваком изразу његовог лица, толико ме је дарнула да сам му, не размишљајући се ни најмање, обећао све што је захтевао...

Овде Чича Дојчин одједном заћута и тек после подуже паузе, а на моје наваљивање, настави:

— Целог дана Светозар је био расположен, па у неколико чак и весело. Исповедио се са највећом побожношћу, а у разговору са осталим притвореницима причао им је опширно свој живот и саветовао их да се благовремено поправљају. Стрељан је сутра дан око 6 часова изјутра. До последњег момента био је миран и присебан. При поласку на *Карабурму* добио ми је још једном: *„Не заборави аманет“*. Пао је од првих пушчаних метака...

* * *

— Када сам, по смрти Светозареве, отворио остављено ми писмо, продужио је даље Чича Дојчин, био сам веома изненађен кад сам видео: да је оно друго писмо било адресовано на државног тужиоца Д.... В....

— Оног истог што је оптуживао Светозара?

— Да, на њега.

— То већ постаје интересантно.

— О, те још како.

— Па шта си урадио са писмом?

— Лично сам га предао адресанту заједно са медаљоном, и то одмах.

— Ниси га читао?

— Нисам, а и да сам хтео не би могао, јер је било воском запечаћено на неколико места.

— Али ти је В.... без сумње, саопштио садржину писма?

— Напротив, наредио ми је да о њему ником ништа не казујем, док, вели, он не извиди неке ствари.

— Па шта је даље било?

— В.... се убио после месец дана.

— Убио се! А зашто?

— То је за све, па и за мене који сам у овој ствари тако много видео и знао, остало потпуно тајна. Нагађало се ваздан којешта о узроку самоубиства, али се позитивно ништа није знало. Једина ствар која је за мене била потпуно јасна, то је: да је В-ово... самоубиство стојало у вези са пок. Светозарем, односно оним писмом и медаљоном које сам му предао, али колика је и каква је та веза била, у то, ни до данас нисам могао продрећи.

— И никад ништа ниси сазнао о овој ствари?

— До данас апсолутно ништа, и то је оно што ме, кад год о њој мислим, у неколико узнемирује.

— Зашто?

— Зато што сам предају писма и медаљона извршио без знања својих претпостављених. То је, у осталом, био и први и последњи пут у моме животу, када сам се огрешко о своју дужност, па и то не бих учинио, да нисам веровао, да се оно писмо тичало званичног рада државног тужиоца.

— Ти си имао пуно разлога да тако што верујеш; и ја, ево чак и сада, мислим, да си био у праву. Писмо, о коме је реч, тичало се, нема сумње, какве заблуде пок. В... у кривици Светозаревој, па како је та заблуда била непоправима услед његове смрти, то је његов бив. тужилац, као савестан и осетљив судија, а он је био познат као такав, сматрао за дужност да туђ живот плати својим. Тако, бар, ја мислим о овој ствари.

— Доста је вероватно, одговори Чича Дојчин, спремајући се на одлазак и молећи ме, да ствар коју ми је поверио задржим за себе.

Дуго и дуго после његовог одласка размишљао сам о загонетном понашању Светозаревом и тајанственом самоубиству тужиоца В... па сам, на крају крајева а после свих могућих комбинација, опет дошао до закључка да мотив самоубиству ваља тражити у *грижи савести*

* * *

Прошла је скоро читава год. од мог разговора са Чича Дојчином. На смрт Светозареву и самоубиство пок. В... бејаш већ у велико заборавио. Нови у истој мери интересантни догађаји, што је у полицији обична ствар, беху из мог памћења изгладили, готово са свим, утиске Чича Дојчиновог причања. Па ипак, пуки случај, тај најбољи полицијски помагач, открио ми је и у овој ствари целу тајну и нагнао ме ево, да се после толико година на њу поново враћам. Треба бити страсан полицајац, па тек онда моћи осетити све задовољство које човека обузима кад у некој тајанственој, на први поглед неразрешљивој ствари дође до праве истине. И највеће материјалне награде, ништа су према нашем душевном расположењу у овим приликама. Ма колико да је ово за неверовање, ипак је сушта истина коју ће сваки добар полицајац потврдити.

И овога пута било је децембарско вече, и овога пута дувао је хладни северач. Са службом сам био у кварту савамалском. Услед учестаних крађа по престоници, управа нам наређиваше да чешће вршимо ноћне потере на скитнице и крадљивце у престоници.

За време једне од ових потера, поред осталих, дотераше у квартал и једног младића од својих 20 год., по изгледу врло скромног, а по уверавању жандарма веома дрског и опасног крадљивца. Неколико пута до сада, измакао им је, вели, из шака. Како је међу свима дотераним личностима, према овоме, он изгледао најопаснији, то му поклоних сву своју пажњу. Увидех у брзо да су жандарми били у праву, кад су о

њему онако говорили. Већ при самој почетку саслушања отпочео је врдати, мењајући сваки час име и место рођења. Тек после опширног објашњења, да му лажни искази неће ништа помоћи, и да ће му, у крајњем случају, фотографија бити изнета у „Полицијском Гласнику“ ради констатовања идентичности, признаде ми он, опет с тешком муком, да је родом из Ш... да му је отац Светозар Н... стрељан пре 16 год. и да му мати живи стално у Београду као праља.

Не знам како и од куда, али ми се намах, после овог сазнања, обнови у памети цело причање о Чича Дојчиновом аманету. За мене не беше више никакве сумње, да је овај Милан, тако се звао крадљивац, син оног истог Светозара због кога се убио судија В... Ако и сада не сазнам тајну, онда је, зацело, никад нећу сазнати.

По што ни Милан није знао рећи ништа детаљније о свом стрељаном оцу, то га, по свршеном саслушању, испратих у главну полицију на преноћиште, а дежурном писару наредих, да његову мајку, која је становала у реону мога кварта, позове за сутра у 9 часова пре подне.

Кад сам изашао из кварта била је већ пребавила поноћ, али се ја на то и не обзирех. Једина ствар на коју сам тада мислио, био је аманет Чича Дојчинов и чудновата случајност у сусрету сина крадљивца, помоћу кога ћу сазнати једну велику тајну оца злочинца....

* * *

Разговор са мајком Милановом био је и доста дуг и веома интересантан.

За Светозара се, рече, који је провео у Ш... као трговачки калауз, удала у својој 18-ој години. Још из ране младости познавала га је као вредног и поштеног младића који, осим мајке и неке даљне тетке, не имађаше никог више од породице. Мајка му је у почетку радила по туђим кућама, а доцније, кад је Светозар стао на снагу, живела је од његове зараде. Била је врло озбиљна и доста паметна жена, али се са светом слабо мешала. Пошто није била родом из Ш... већ досељеница, то се о њеној прошлости ваздан којешта нагађало, али се позитивно ништа није знало. Умрла је на 6 месеци пре женидбе Светозарева.

— Брак наш, причала је Светозарева удова, био је како се само пожелети може. Светозар је радио као кртица а и ја нисам седела залудна. Док је он и дању и ноћу јурио са трговцима по околним селима, дотле сам ја код куће шила рубље за поједине боље куће, те смо тако са две стране привређивали. Већ смо се носили мишљу да купимо једну кућицу, кад се изненадно деси нешто што нам не само поремети све планове, већ нас са свим упропасти, урниса, уби. Ах, и сада ми је још тешко кад се тога сетим.

Овде сирота жена зајеза, и тек после подуже паузе настави:

— Била је исто тако оштра зима као и данас. Светозар је имао тако много посла, да је по цео дан морао бити ван куће. Неки богат трговац из Пеште, беше дошао у Ш... ради куповања свиња, које тада беху на великој цени. По што је покуповао све што је у Ш... било за продају, навали на

Светозара да иду у оближња села, обећавајући му за то добру награду. И ако је Светозар био слабуњав већ неколико дана те му се, као таквом, није ишло на пут, ипак није могао нити хтео напустити једног свог доброг муштерију, као што је био трговац о коме је реч.

— Ах, камо лепе среће, да је тада у место пута пао у постељу; да је у болести утрошио сву уштеђевину, па се чак и задужио, али само да није отишао. Вредан, као што је био, он би све то по оздрављењу надокнадио, а што је најважније, и данас би био жив и здрав.

— Па шта је с њим било на томе путу?

— Било је оно што је најгоре могло бити. У сеоској кафани нападном неки зликовци на трговца и отму му сав новац, неких 40.000 динара. Несрећним случајем Светозар није ове ноћи хтео спавати у кафани, већ је, без знања трговачевог, отишао у село једном свом пријатељу, који је, на жалост, био врло покварен човек. Као што је доцнијом истрагом утврђено, овај несрећник био је коловођа у разбојничком нападу на трговца, а то је било довољно, па да и Светозара окриве за саучесништво. Све његово правдање, као и тврђење осталих разбојника да је невин, било је узалудно. Порота је нашла да је крив и суд га је осудио на 10 год. робије у тешком окову. Кад је пресуда постала извршном, њега одведоше у београдски град, а ја орах у Ш... да се мучим и таворим са Миланом, коме тада не беше више од 6 месеци.

— Нећу да вам причам све муке и невоље, увреде и понижења којима сам била излагана после одласка Светозаревог. Кад ми је, најзад, све ово догрдило; кад ме је сиротиња са свим обрвала, затражим и добијем развод брака, и преудам се за једног, истина постаријег, али честитог столара. То је било у трећој год. Светозареве осуде. На 2 год. по овоме он је пуштен у слободу, али се није хтео враћати у Ш... већ је, како сам доцније сазнала, отишао у Румунију. Докле је тамо остао, и шта је с њим даље било, о томе апсолутно ништа нисам знала, нити сам о њему ма шта чула, за пуних 10 год. Мислила сам да је већ умр'о, или негде пропао. Оставши по ново без мужа, после 6 год. брачног живота, посветих се сва васпитању Милановом, који убрзо постаде најбољи ђак у основној школи у Ш... На кривицу оца му беше се у велико заборавило, а и ја се чувам да му оца што поменем, и ако ме је он о њему чешће запиткивао. Намеравала сам озбиљно да се, по свршетку његовог школовања у Ш... преселим стално у Београд и на тај начин створим му могућност да походи гимназију. Поред бриге за његову будућност, жеља ми је још била да га уклоним из средине која је врло добро знала: да је он син једног робијаша.

— Можете, према овоме, замислити: колико је било моје изненађење, када сам једног дана примила писмо од једног судије из Београда, у коме ме извештава о смрти пок. Светозара и позива ме да му што пре предстанем ради извесних, важних саопштења и пријема неког аманета. Писмо ово толико ме је узбудило, да сам одмах пала у постељу и у њој остала пу-

ИЗ МЕМОАРА Г. ГОРОНА

КРОЗА ЗЛОЧИН

Љубав једне жене.

Пранчини ми је често понављао у Марсељу! „Знате добро, господине, да ја не могу бити убијца, јер сам ноћ кад се догодио злочин провео у улици Мученика, код своје љубавнице, госпође С...“

— То *alibi* не постоји више, рече ми г. Тајлор: госпођа С... признала је истину. Али Пранчини не треба то и да помисли; сутра суочићемо га са његовом љубавницом.

Стигосмо у депò баш кад се ноћ почела спуштати. Г. Гијò и г. Буше, ђенерални прокурор, чекаху у кабинету г. Тајлора. Па ипак, пре но што ће испитати окривљенога, пустише га да руча у једној соби у управи Безбедности.

У осам часова у вече, Пранчини, смрвљен умором, буде изведен пред судију. На томе испиту он је себи највише нахудио, идући чак дотле да је казао да је ишао у Морг да види лешеве трију жртава, кад оне још тамо нису ни биле изложене.

Г. Гијò пусти га до поноћи да се заплеће у своје лажи. Судија је добро знао да ће се сутра сва та зграда од лажи бедно срушити кад г-ђа С... изађе и стане говорити истину.

За време своје дуге службе, нисам видео драматичнијег суочења.

У оној хладној и обичној декорацијског кабинета једног истражног судије, Пранчини, врло миран седео је код стола г. Гијòа. Понављао је, по стоти пут, „Ни у колико нисам умешан у ту ствар,“ кад се на један мах врата отворише и госпођа С... указа се.

Видео сам је тада први пут и био сам силно узбуђен пред наступом готово материнске нежности који је повуче ка томе човеку, чија ју је љубав стајала тако скупо... али записник судског писара, обично тако сув, достиже овога цута тако трагичну снагу да ни сàм не бих могао боље рећи, и да мислим да треба да га изнесем овде као што га је диктовао г. Гијò, — вешт сценариста, који је дивно спремао утисак за кривични суд:

„У тренутку кад госпођа С... уђе, изгледала је врло узбуђена; она баца један поглед на Пранчинија и рече му молбеним гласом:

„— Знаш добро, Хенриче, да ниси спавао код мене оне ноћи између среде и четвртка. Нисам хтела да те сматрам за крива; зато нисам одмах и рекла истину. Преклињем те, ако си невин, кажи где си спавао, јер то би те могло оправдати.

„Пранчини. — Шта хоћеш да кажем, кад сам с тобом провео ноћ? За што хоћеш да ме натераш да лажем?

„Госпођа С... — Хоћу, на против да кажеш истину. Дела, Хенриче, погледај ми право у очи, не окрећи главе; знаш добро да си спавао на другом месту.

„Пранчини. — Не.

„Госпођа С... — Немогућно је да ти то тврдиш преда мном; буди дакле искрен, ја то хоћу; помисли само да је моја част у питању!

них 15 дана. За ово време, поменути господин писао ми је још једно писмо, па кад ни на њега није добио одговора, дошао је лично у Ш... и посетио ме у стану.

— У разговору, који је трајао неколико сахата, г. В..., тако се звао овај судија, распитивао се до ситница о прошлости Светозаревој, а нарочито о његовој мајци и осталој родбини. Кад је сазнао шта му је требало, вратио се у Београд, по што ми је претходно дао 200 динара и обећао да ће у будуће водити бригу о мени и детету.

— Јесте ли га, бар, том приликом, упитали зашто све то чини?

— Јесам.

— Шта вам је одговорио?

— Да га о томе никад више не питам, нити да о целој ствари ма коме говорим, а кад једном буде време, он ће ми рече, све казати.

— Па шта је даље било?

— На неколико дана после овога В... се убио на моју огромну жалост и велико запрепашћење.

— А знате ли зашто?

— Мислим да знам. Она матора вештица, тетка Светозарева, код које је В... такође ишао ради обавештења о Светозару, сазнавши у поверењу, од мене колико ми је В... дао и шта ми је још обећао, и знајући тачно сву прошлост Светозареве матере, дошла је до закључка да је пок. В... био отац Светозарев па му је у том смислу, а без мог знања, написала једно писмо и тражила новаца. Што је најжалосније, то је писмо писао мој Милан, а она је диктирала.

— Сад тек разумем оно чудновато понашање Светозарево, после изречене осуде и загонетно самоубиство судије В...! узвикнуо сам толико гласно, после овог саопштења, да се сирота жена уплашила и скочила са столице.

— Објасних још, у кратко, од куда је потицао овај мој узвик, и наредих да јој пуште сина из затвора. Очекујући његов долазак, објасни ми она у неколико речи, да се Милан, сазнав за прошлост свога оца и последицу оног писма судије В... одједном нагло променуо; да је убрзо напустио школу и ступио у неку трговину из које је после 2 год. истерао због крађе, и да је, најзад, био већ осуђен на годину дана затвора, опет због крађе.

— Тешко да не заврши као и отац му, заврши несрећна жена, јецајући, и оде са Миланом, на велико изненађење мојих жандарма.

Када сам, на 2 дана после овога, нашао у Управи Чича Дојчина и испричао му целу ствар, одговорио ми је он потпуно лаконски:

— Тако сам нешто и мислио.

„Пранчини. — Рекао сам истину.

„Госпођа С... — Ама, сети се! Није могућно да останеш при томе. Још једном, погледај ме.

„Сузе су обливале лице окривљенога.

„Госпођа С... — За што ме не гледаш? Извесно је да си спавао изван куће. Што кријеш то? Још ћеш ме натерати да верујем да си крив; па ипак бих желела да се докаже твоја невиност!

„Пранчини. — Онда, нећу више да се препирем, ако је тако.

„Госпођа С... — Много би боље било казати истину. Помисли само на бол који ми задао! Сети се свега што си ми рекао!

„Пранчини. — Ништа нисам учинио, ни у колико нисам умешан у целу ту ствар.

„Госпођа С... — Не могу те сматрати за крива: био си добар, био си благ, ни муве не би увредио; волео си да милујеш децу, и ти да убијеш ону девојчицу? Не, видиш, то није истина. Али, онда, треба доказати твоју невиност; треба говорити; треба рећи где си био за време ноћи; треба рећи што ти знаш. Молим те, преклињем те, то је апсолутно потребно!

„Пранчини. — Ништа не знам: дошао сам к теби, спавао сам на канабету.

„Госпођа С... — У вече, кад си се вратио из циркуса, сети се оног поверљивог саопштења; оно је било страшно а, ипак, нисам могла веровати да си крив!

„Пранчини. — Ништа ти нисам рекао.

„Госпођа С... — Како? и сада као да те гледам у наслоњачи! Стао си плакати. Први пут си ми проговорио о госпођи од Монтија; рекао си ми да си је срео једнога дана у њеним колима у Јелисејским Пољима, да је то једна добра девојка и да је била налик на неку личност коју си веома волео. Рекао си ми да си провео ноћ 16. код ње; да се, око три часа, три пут закуцало, и да ти је жена рекла: „Бојим се; сакриј се да те не виде; то је један нитков који долази због новаца. Испричао си ми по том како ти је она додала твоје ствари и како си ушао у некакав орман, баш према њеној соби; да си чуо кораке двојице људи; да си чак чуо и узвике те жене и да си остао у орману до шест часова у јутру! Питала сам те за што ниси притекао у помоћ тој жени; одговорио си ми да ти је она рекла: Сакриј се и не мичи с места.“

„Пранчини. — Ништа нисам причао од свега тога.

„Госпођа С... — Онда, ја измишљам; та пусти ме да верујем у твоју невиност место што поричеш све што сам нагнана да изјавим, и што ми задаје неизмеран бол! Место што се трудиш да ме направим лажљивицом, мене која сам била тако добра, тако одана према теби, врати се истини!

„Љубила сам вас седам месеци без икаква интереса; веровала сам у вас; ради вас сам себи натурала жртве! Ви сте ми говорили о својој старој матери; о својој жељи да је учините срећном... Видите, плачете у овај мах.

„Она му приступи па, плачући и сама, клече преда њ и додаде:

„— Хенриче, клечећи вас молим, реците истину; не могу веровати да сте

криви; ако знате што, говорите; оправдајте се, и ако сте доиста невини, реците где сте провели ноћ, реците шта сте видели у соби, реците откуда су вам накити те жене; из сажаљења према мени, према својој матери, говорите дакле!

»Пранчини, по што је пролио неколико суза, баца срдит поглед на госпођу С... и одговори тоном:

»— Ни у колико нисам умешан у ту ствар.«

Па ипак, наступ јецања обузе Пранчинија и, док су одводили госпођу С..., која је била изван себе, склуси се на столицу. Морали су га одвести натраг у његову ћелију.

»Дуго сам разговарао с госпођом С...

Висока, витка, а уз то елегантна држања, она је била сушти тип најстарије девојке по великим помодним радњама. Њена је историја била проста; била је близу педесете године и, једне вечери, у улици Мира, срела се с Пранчинијем који јој је проговорио оним мамљивим гласом који је умео употребљавати према женскама. Она је заборавила да јој је коса почела седити око слепих очију; сва успавана ватра код те жене чиј живот није био срећан почела се будити: њу је опцинио поглед Левантинчев и сва му се предала.

Шта је било од те везе? Не треба много познавати париски живот да би се то разумело.

Госпођа С... беше се прикочила за ту последњу љубав као дављеник за какву изметнину. Она је хранила Пранчинија, сувише срећна што ради да би му живот учинила пријатним, — јер се, у ватру њене последње страсти, мешало и нешто материнске нежности, а она то није ни опажала.

Једне вечери, љубазник јој не беше дошао кући. Сву ноћ га је чекала, мучена без сумње љубомором која је тако страшна код жена тих година. При свем том, кад је у вече дошао по њу у њен дућан, опростила му је; ишли су заједно у циркус.

За тим, преко ноћ, убијцу је обузела халуцинација; није признао свој злочин, измислио је један врло мрачни роман, нешто што подсећа на приче Едгара Поа.

Она је тада за цело погодила све. Материнска нежност савладава је чак грозу према злочинцу и злочину.

Њеним новцем отпутовао је Пранчини у Марсељ. Она, која је била поштена и правична није се устручавала да лаже. Рекла је да јој је љубазник остао крај ње ону ноћ кад се догодио злочин, и да је отишао у Лондон, ма да је знала да је био у Марсељу.

Г. Гијо је беше ухапсио; појмио је да затвор неће нагнати на говор ту јадницу, која извесно није била саучесница; он је пусти у слободу, рекав јој просто: »Слободни сте; кад се приберете, казаћете истину«.

Судија је ту показао дубоко познавање женскога срца. Сутра дан, госпођа С... закуца на врата његова кабинета и предала је за њ ово писмо:

»Господине истражни судија,

»По што сам дубоко размислила, сетила сам се да ноћ између среде и четвртка г. Пранчини није провео код мене.

»Будите добри, господине судија, те ме извините што вас раније нисам боље обавестила. Била сам тако залуђена приликом вашег испита да ни сад не знам са свим пита сам вам могла одговорити.

»Изволите примити, ит.д...«

Још један пут, жена је предала онога кога је волела, а та жена била је тако одана да би дала живот свој ради спаса свога љубазника! Стара полицијска аксиома, да кад је у рукама жена, ту је близу и човек, вечно је истинита.

Госпођа С... постаде, за неколико дана париска лавица, ма да то није желела. Калибан, у Фигару, организовао је опште гласање жена да би се одлучило да ли је радница имала права рећи истину. Нашло се много жена које, у наступу романтизма изјавише да би права љубазница пре требала да допусти да је осуде него да преда човека кога је љубила. Те јуначке изјаве врло су лепе, без сумње, али сувише су далеко од егоизма природе људске.

Љубомора, страх а и поштење, то ваља рећи, у случају као што је овај, јесу покретачи који подстичу на рад жене. Врло су ретке оне, чија воља може да се отргне од примама једног од тих осећања.

И тако може се рећи да је ствар Пранчинијева једна од судских драма која изазива најживљи интерес. Изabraо сам је, као тип истинитог романа у коме стварност, свакога часа, личи на нешто невероватно.

У својој ћелији, у којој га агенти у мојој служби не остављаху ни дању ни ноћу, Пранчинију се опет са свим вратила присебност. И у најпотпунијем ђутању примао је оријенталским фатализмом нове ударце који, свакога дана, на њ падаху.

(поставиће се)

ИЗ СТАРЕ ПОЛИЦИЈСКЕ АРХИВЕ

Благородному Господину Цјеломе Капетану и Старешини Среза Белићског Стевану Михаиловићу

Његова Светлост, милостивјеишији Господар и Књаз наш, старајући се депоноћно облагостојнију и срећи народа србскога, под 8. т. м. № 876. изволјела ми је височајше указом своим предписати, да средством вас обнародујем височајшиј овај указ, којим ће се моћи предупредити свака несрећа која се при обичним народним Саборима трѣљава.

Коим дакле указом строжајше забрањује, да се при обичним народним скупштинама, као: код Цркве, на Слави, на свадби, или на каквом другом весељу, ни под кои начин пушке не међу, пак не само да ји не међу, но да мале пушке на таква места са собом и не носе; осим коме је воља дугачку пушку носити, слободномује; будући да при таквим догађајима, често се тревљава убијство или тешко ранијени остају, пак због тога фамилија с фамили-

јама, пријатељи с пријатељима, и кумови у највеће разпре долазе. И онда, кад се што такво догоди, обично се каже »догоди се несрећа«. Но најбоље ни тие носи, ни тие бацај, пак нећеш несретно име ни чути.

Ово сообраћајући строжајше препоручујем вам, да горе изложениј њиове Светлости височајшиј указ, у подручном вам Срезу народу објавите, и на то добро мотрите, да ли се то набљудава? У противном пак случају, ако би га ко пренебрегао, или по њему се не владао, пак тим се каква несрећа догоди; Онда, не само да ће онај, кои је зло учинио, одговору и казни подлећи, но ће те и ви заједно самном Књазу на одговор предстати, Јербо се неће преписивати ономе, кои то преступи, незнајући нити пак вама, да ће какво извињавање помоћи; — али зато народ опет нека чини Саборе и весеље, само без метања и ношења мали пушака.

№ 74.

9. Марта 1836.

у Крагојевцу.

Полковник

Петар Туцаковић

Секретар Сарановац

Благородному Господину Цјеломе Капетану и Старешини Среза Белићског Стевану Михаиловићу

Будући да је сада, о Свето Троичинској држаној Скупштини рјешено, да се од сада у напредак Књазу о благополучију народњем 15-ти а не 10-ти дан рапорти шаљу; за то препоручујем вам, да и ви од сад мени 15. дан рапортирате, што се је у подручном вам Срезу догодило, и то почевши од 1. будућег Јунија мца тако какоће мени најдаље 14-га и 28. у Крагојевац рапорт ваш доћи, како ћу и Ја 15. и 30. Књазу рапортирати моћи.

№ 141.

Маја 1836.

у Крагојевцу

Полковник

Петар Туцаковић

Секретар Сарановац

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један општински писар пита:

»Пошто у закону о непосредном порезу не стоји, ко треба да плаћа свештенички бир, то ми је нужно да знам:

1. плаћа ли бир само жењено лице или и нежењено?

2. треба ли да плаћа бир оно лице, које у једној општини држи механу, дућан, магазу итд. преко млаћих — слугу а оно, међутим, живи у другој општини и тамо већ плаћа бир.

Ако оно не треба да плаћа, хоће ли плаћати његови млаћи, који су у радњи?

3. хоће ли плаћати бир слуга, који нема куће ни кућништа; и

4. да ли плаћају бир и оне масе, које имају наследника али су малолетни, ну ипак свештеници долазе у те домове и врше чинодејства.»

На ово питање одговарамо :

По члану 6. закона о удружењу свештеничкога стања, за сва свештенодејства и дужности, које су побројане у чл. 5. поменутога закона, одређена је награда свештеницима од сваке пореске главе по један динар полугодишње.

У члану, пак, 5. поменутога чинодејства општа су, и тек су нека од њих везана за домове, те би се, по томе, могло узети, да бир мора плаћати свака пореска глава, без обзира на то: је ли ожењена или не; има ли свој дом или не.

Међутим, како је наш закон о непосредном порезу увео у плаћање пореза многе личности, које су у времену доношења закона о уређењу свештеничкога стања (31. децембра 1882 год.) нису сматрале за пореске главе, то је за разрез бира узета и утврђена ова основица.

да бир не плаћају малолетници и ако порез плаћају;

да бир не плаћају слуге и слушкиње нежењене и неудате који немају своје домове, те је, по томе више него сигурно, да им свештеници не врше никаква чинодејства;

да бир не плаћају сиромаси, који плаћају испод 7·58 динара непосредног пореза, јер они не плаћају, у смислу т. 6. чл. 5. овога закона ни она чинодејства, која су поменута у тачкама 1, 2 и 12 чл. 8. поменутога закона, као плаћена, пошто се и они не могу убројати у пореске главе, које је замишљао и биром опредио чл. 6. јер плаћају испод половине старе главнице; и,

да бир плаћају све остале пореске главе, које овде нису изузете.

По овој основици бир се плаћа само у једној општини, и по томе не ће плаћати бир онај, који у другој општини држи механу, кафану, дућан и т. сл. преко својих млађих нити ће они то плаћати ако плаћају у својој општини, или су по горњој основици изузети.

Масе плаћају бир, кад год нису сиромашне а имају наследнике и домове, јер ту свештеник врши чинодејства.

Од ове основице, постављене за наплату бира одмах после појаве закона непосредном порезу од 1884 год., одступало се много пута, на и сада у Пореској Управи другчије раде, али то не значи, да овако није правилно, како смо ми изнели.

Један општински писар пита :

„Чланом 11. тачком 3. закона о чувању пољског имања, одређена је такса на име оборизе за крупну и ситну стоку, која се у обор затвори.

Неки одбори општински ову таксу смањују и мењају.

Да ли је ова радња општинског одбора правилна или не, и да ли они у опште могу мењати таксу, законом одређену?”

На ово питање одговарамо :

Такса за оборизу регулисана је поменутим чл. 11., и она се не може смањити одлуком одбора, јер се она једновремено јавља и као нека врста казне за оне, који своју стоку не чувају, а међутим је награда чувара пољских имања.

Писар општине п-вачке у срезу млавском пита: шта се може продати земљоделцу за извршење пресуде за кријумчарење по закону о монополу на дуван.

Питање ово, вели, чини зато, што у целом срезу ни једна општина нема закон о моно-

полу на дуван, а чиновници се срески, вели, који би требали да даду упут за извршење, нису слагали у овоме питању, те је, поводом погрешног обавештења он чак дошао и до кривичне одговорности.“

На ово питање ми смо опширно одговорили у бр. 26 и 27 „Полицијског Гласника“ од пр. године, зато сада нема потребе да то понављамо, већ упућујемо молиоца, да те бројеве листа прочита, па ће наћи обавештења о оном, о чему пита.

Како смо видели, да је поводом обавештења, што га је усмено добио од извесног чиновника, упао у погрешку да одговара, то осећамо потребу да нагласимо општинским писарима, да оваква питања чине и обавештења, траже преко нашег листа, пре него што ће приступити раду, јер су доцнија обавештења излишна.

Ако им је незгодно, да обавештења траже преко нас, јер због нагомиланог материјала много пута морају да чекају, онда нека чине писмена питања својој надзорној власти, па ће она дати упута, како да се у извесним случајевима поступа. А питати старије нити је грех, нити је срамота, јер се од једнога човека не може ни тражити да зна све, па ни од општинских писара, да знају баш све послове из наше административне службе апсолутно тачно.

* * *

Један, опет, општински писар пита :

„Извесно лице у мојој општини, продало је своју ливаду другом лицу и поднело је суду тапију на потврду, а уз тапију уверење општинско о задружном стању и о томе, да му остаје још земље, колико треба по § 471 грађ. суд. поступка.

Првостепени суд, наслањајући се на распис господина Министра Правде од 6. јануара тек. год. Бр. 294, позвао је овога наредбом, да му у остављеном року поднесе и уверење, општ. суда и одбора, чију би садржину утврдила и полицијска власт, да имање, које му остаје, није оптерећено ни интабулацијом ни прибелешком ни пописом, нити којим другим могућим средством обезбеђења, јер му без тога, вели, не може тапију утврдити.

Поводом ове наредбе продавац се обратио општ. суду и одбору, тражећи да му се овакво уверење изда.

Суд и одбор известили су га, да му ово уверење не могу дати, јер они не знају, колико је он дужан и коме, пошто интабулационе књиге не води општина, него Првостепени Суд.

На какав, сада, начин може овај човек утврдити оно, што суд тражи.“

На ово питање одговарамо :

Првостепени суд греши ако тражи, да општински суд утврди она факта, која се у распису помињу.

То може да да само Првостепени Суд из својих књига, а о попису полицијска власт.

Општински суд ту нема апсолутно шта да тврди.

Нека, дакле, продавац тражи о томе уверење од Првостепеног Суда, па нека га приложи молби за потврду тапије, а за пописе, пак, који не би били пријављени, нека тражи уверење од надлежне полицијске власти.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Милан, син **Марка Стојановића**, надничара из Пирота, шегрт код Коле Пејчића, кројача из Пирота, побегао је 16. ов. м. незнано где од свог газде. Он има 16 година, косе смеђе, очију граорастих. Од одела имао је на себи капут и панталоне од модрог шајка, на глави шајкачу плаву, на ногама поцепане ципеле. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да Милана живо потраже, и о резултату известе начелство округа Пиротског, с позивом на Бр. 2153. УБр. 10529.

ПОТЕРЕ

Никола Дивац, из Станкова окр. Крагујевачког, 20. годишњи робљјаш, побегао је 23. ов. мес. у вече са рада, из Управе нишког казненог завода. Исти има да издржи још 4 године робије. Он има 31. год., стаса је средњег, косе, бркова и браде жућкасте, очију плавих; од одела имао је на себи памуклију, црне чакшире, црну капу шајкачу. Наређује се свима полицијским и општинским властима, да Николу живо потраже, и нађеног спроведу Управи казненог завода у Нипи, с позивом на Бр. 724, или Управи гр. Београда на Бр. 10521.

Ђурђе Нешић, тежак, из Ланишта, ср. беличког, округа Моравског осуђеник Управе пожаревачког казненог завода побегао је 20. ов. мес., око 8 часова пре подне, са рада из банште управине. Он је осуђен на годину дана затвора за насилно одвођење девојке. Он има 24 године, високог је стаса, косе, обрва и очију смеђих, бркова малих смеђих, уста умерена, носа правилног; одело има на себи старо поцепано; чакшире и копоран од сукна, шајкача плава. Моле се све полицијске власти, да Ђурђа живо потраже, и нађеног спроведу Управи Пожаревачког казненог завода, с позивом на Бр. 6782, или Управи гр. Београда Бр. 10460.

Лазар Урошевић, столар, родом из Смедерева, који је неко време радио у селу Белини, — окривљен је за превару, коју је извршио према неким лицима, узевши им новац, да набави материјал у Београду, па је са новцем побегао. Лазару је 30. година; средњег је раста, косе црне, бркова повећих — плавих, у говору заноси дијалектом македонским. У оделу је цивилном. Моле се све полиц. власти, а општинским се препоручује, да Лазара живо потраже и у случају проналаска, — стражарно спроведу начелнику среза космајског, у Сопоту, с позивом на Бр. 4253.

Персида Николић, раденица из Београда, на дан 24. марта ов. год. из отвореног куфера украла је Перси Ерић, собарици код Солуна, 10 динара у новцу и две женске кошуље у вредности 12 динара, на побегла незнано где. Она има 20 година, средњег је стаса, у лицу црвена је, косе смеђе, носа правилног. Моле се све полицијске власти, да Персиду живо потраже, и нађену спроведу Управи града Београда, с позивом на Бр. 11059.

Ноћу, између 21. и 22. марта ове године, непознати лопови, украли су кобилу и коња, Персиди удови пок. Љубе Момчиловића бив. трг., из Куприје. Коњи су били у пољу на наши. Коњ је млаке врне, матор око 15 год., мали, трбушаст, а кобила је млаке алатасте, мала, матора 15 год. Моле се све полицијске власти,

да живо потраже и крадљивце и покрађу, и нађене спроведу начел. окр. моравског, с позивом на Бр. 4.600, или Управи гр. Београда Бр. 10.663.

ШТА КО ЗНА?

Маринко Станојевић, скитачки циганин из Буковче, среза јасеничког окр. крагујевачког, ноћу између 3. и 4. пр. м-ца извршио је крађу коња Благоју Милановићу и Павлу Јевтићу из Водица ср. јасеничког окр. смедеревског и са покрађом ухваћен је у селу Ланишту среза белничког.

Власти ср. јасеничког (Паланка) код које је Маринко у притвору и под истрагом, пада велика сумња да је овај коњокрадица само ово кажњиво дело извршио, па држећи по извесним околностима да је исти Маринко морао још код које власти или суда за слична дела или и за каква још тежа одговарати, она се овим путем обраћа свима полицијским и судским властима у земљи не би ли у њему познала свог одбеглог кривца.

Благодарећи г. Јоци Ст. Грнчаревићу трг. из Паланке, који је овог зликовца својим апаратом сликао у недостатку сликара износимо му слику по којој се може познати.

О резултату треба известити начелника ср. јасеничког Паланка, с позивом на Бр. 5.627 тек. године.

Милан Андрејевић, бивши хлебарски момак, родом из Кичева у Старој Србији, ухваћен је као скитница и притворен код кварта дорћолског. Приликом претреса, код њега је нађено: 420 динара у злату, (21 наполеон) и 310 динара у сребру. На саслушању, а на пи-

тање одкуд му овај новац, он је изјавио да је његова својина, што је штедњом од зараде сачувао. Пошто није могао овај свој навод и да докаже, он је на другом саслушању изјавио: да је 15. марта тек. године нашао новац на Чукарици, у једној завезаној ценној марами, и то: 15 комада наполеона и 40 динара у аустријском новцу и 50 дин. у српској а сребрној монети.

Заступник старешине поменутог кварта, сумњајући у истинитост и овог другог навода Милановог и држећи да је Милан до ове суме дошао крађом или другим којим недозвољеним начином, објављује овим путем и износићи слику Миланову моли све полицијске и општинске власти у земљи као и грађанство да му јаве ако ма шта знају о Милану његовом стању у опште, с позивом на његов акт од 26. пр. м. Бр. 2.935 или Упр. гр. Београда на Бр. 10.949.

Милану је 17 година. Исправа никаквих нема, па је с тога могуће, да је показао лажно име и занимање.

КРИМИНАЛНЕ БЕЛЕШКЕ И ДОГАЂАЈИ У ЗЕМЉИ

9. Марта у 5 сати по подне, упаљена је зграда — амбар — масе пок. Јеленка Михаиловића, из Бучума, среза сврљашког, округа нишког. Руковацац овог имања је Милан Милојковић, који је наложио ватру на доњем спрату зграде, па како је у истој било и сена, то је се ово случајно запалило, те је изгорела и зграда, сено и кукуруз, који је у њој био. Штета износи свега 250 динара.

18. Марта у иланици „Козарник“ у срезу масуричком појавио се је пожар, наређено је, да се исти угаси и да се кривци пронађу. Пожар је угушен одма. Штета је незнатна јер је изгорело само суво лишће и напрат.

26. Фебруара непознато лице упаљило је шуму Миросаљачку, но како је било влажно време, то је само горњи слој лишћа изгорео, по том се сама ватра угасила. Штете није било никакве. Ово је утврђено полицијским увиђањем на лицу места.

15. Марта, Косана кћи Василија Јовановића, тежака из Гугља, среза пожешког, окр. ужичког, стара 15 година, утопила се у реци Морави, коју је хтела да прегазу. Леш је истог дана нађен и сахрањен.

12. Марта у вече воз бр. 222. прегазу је на станици бреставачкој, Михајла Ђорђевића, тежака из Дуљана, среза масуричког, округа врањског, који је био пошао у печалбу у Параћин. Он је остао на месту мртв. Срески начелник послао је лесковачкој железничкој станици протокол секције, увиђај и остала акта у овереном препису. Фамилија умрлог извештена је.

Између 23. и 24. Марта ноћу, непознато лице пуцало је из пушке на Станимира Видоковића из Пирковца, среза сврљашког, округа Нишког, и обранило га у главу. Станимир је опасно повређен. Лекарска помоћ указата му је и предузете су мере да се зликовац пронађе.

20. Марта у 10 сахати ноћу, убијен је из пушке Мата Златић, из Конарева, среза жичког, округа чачанског. Убиство је извршио Раденко Богавац онд. који је одмах ухваћен, и дело признао. Признање се слаже са исказом сведока очевидаца. Повод убиству је недозвољени блудни однос убице са женом убијеног.

Ноћу између 17. и 18. Марта, непажњом укућана, запаљена је кућа Драгутина и Сретена Милинковића, из Брежђа, окр. ваљевског, и сва изгорела. Штета износи 910 динара. Других жртава није било.

17. Марта раденици Данила Јанковића, из Жупанца, среза колубарског, окр. београдског, које је он бесправно одвео у шуму да секу јапију, — непажњом њиховом запаље шуму, и ватра се почне ширити у свима правцима те тако причини штету на 2500 динара, и то: у селској шуми 1500 а у приватној 1000 динара, пожар је истог дана угашен. Раденици су одмах побегли куд који, а над Данилом, који није водио довољног надзора над овима повешће се истрага, и предати суду, јер по чл. 105 Зак. о шумама одговоран је за накнаду штете.

16. марта упаљена је ограда од забрана Милоја Милосављевића, из Сибнице, среза левачког, окр. моравског, услед чега је спржена гора у забрану, штете нема велике. Овај је пожар случајно проузрокован. Чобани: Максим Николић, Јеремија Максимовић и Војин Цветковић, онд. грејали се поред ватре, па је ветар ватру разнео. Увиђајем чињеним на лицу места, није се могла штета оценити пошто се не зна хоће ли се спржена дрва осушити.

Ноћу 31. марта у селу Ђуришцу општине рибарске ср. сврљашког, у неком виру нађено је мртво мушко дете Јевте Марковића, које је старо 6 година. Наређена је најстрожа истрага.

16. Марта убијен је Милош Миланковић, из Брекове, среза ариљског, кривци су у рукама власти.

Између 18. и 19. Марта ноћу, изгорела су два вајата и магазина и у овој храна и земљоделски алат, Љубомиру Блажићу, из Забржја, среза посавског, окр. ваљевског. Кривац непознат, истрага је одмах предузета, штета износи 4000 динара.

Садржај: I. Службени део: — II. Стручни и научни део: 1) Познавање и употреба оружја за иследнике; 2) Социјални фактори криминалитета; 3) Убиства из алкохолног лудила; 4) Примена хипнотизма код осуђеника. — III. Поучно забавни део: 1) Аманет; 2) Кроза злочин; 3) Из старе полицијске архиве. — IV. Поуке и обавештења. — V Службене објаве: 1) Тражи се; 2) Потере; 3) Шта ко зна; 4) Криминалне белешке и догађаји у земљи.